БУТУН ДУНЕ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

20-ЙИЛ ЧИҚИШИ

№ 140 (4856).

18 ИЮЛЬ ЧОРШАНБА 1973 ЙИЛ

Баҳоси 2 тийин.

ҒАЛЛАКОР хўжаликларда ўрим-йиғим ишлари тугалланиб бормоқда. Давлат омборларига кун сайин кўплаб дон келмоқда. 1-«Оҳангарон» совхозининг ғаллакорлари она-Ватанга кўплаб буғдой, арпа етказиб бериш йўлида ҳормай-толмай меҳнат қилмоқдалар. Бу ишда кўчма вимпел олишга сазовор бўлган ва ўз агрегатини усталик билан бошқараётган комбайнчи А. Холиқов айниқса ғайрат кўрсатмоқда. У кунига 14—15 центнер ғаллани қабул пунктига жўнатишга тайёрлаб бераётир. Суратда: А. Холиқов.

В. ТАРАН фотоси.

КОММУНИЗМНИНГ АКТИВ ҚУРУВЧИЛАРИНИ ТАРБИЯЛАБ ЕТИШТИРАЙЛИК

17 июль куни Москвада саккизинчи чақириқ СССР Олий Советининг олтинчи сессияси иш бошлади. Сессия мамлакатимиз беш йилликнинг иккинчи ярмига қадам қўйган кунларда очилди. Мамлакатнинг завод ва фабрикаларидан, қурилишларидан, илмий муассасаларидан, транспорт йўлларидан хушхабарлар келиб турибди, «Мўл ғалла хирмони» учун бошланган кураш фронти кенгайиб бормоқда: совет кишилари беш йилликнинг учинчи, ҳал қилувчи йили топшириқларини муддатидан аввал бажариш учун бошланган социалистик мусобақада янги-янги ютуқларга эришиб, ватанни қувонтирмоқдалар.

Бешинчи сессия билан олтинчи сессия ўртасидаги давр халқаро майдондаги катта воқеаларга бой бўлди. КПСС Марказий Комитети, Марказий Комитетининг Сиёсий Бюроси, шахсан КПСС Марказий Комитети Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежневнинг КПСС XXIV съезди қабул қилган тинчлик программасини амалга ошириш соҳасидаги актив ва собитқадам ташқи сиёсат фаолияти халқаро вазиятни соғломлаштириш ишига қўшилган жуда катта ҳиссадир.

Халқ маънавий ҳаётини тўхтовсиз такомиллаштириш, унинг маданий ва таълим савиясини ошириш, коммунизмнинг актив қурувчиларини тарбиялаб етиштириш— мамлакатимизда коммунистик қурилишнинг ҳозирги босқичидаги энг муҳим вазифаларнинг биридир. Бинобарин, халқ маорифи тўғрисидаги масала — ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг қонун асосларини қабул қилиш ҳозирги сессия кун тартибига киритилганлиги табиий бир ҳолдир. Ленининг ёш авлодни коммунистик руҳда тарбиялаш тўғрисидаги ғояларини амалга оширишда орттирилган қимматли тажрибани мустаҳкамлаб берувчи бу ҳужжат халқ маорифини янада такомиллаштиришга қаратилган.

Эрталаб соат 10 да Кремлда Миллатлар Советининг мажлиси бошланди. Бу мажлис СССР Олий Совети палаталарининг мажлислар залида Миллатлар Советининг раиси депутат **Е. С. Насриддинова** раислигида ўтди.

Иттифоқ Советининг мажлиси палаталарнинг мажлислар залида эрталаб соат 11 да бошланди. Бу мажлис Иттифоқ Советининг раиси депутат **А. П. Шитиков** раислигида ўтди.

Палаталарнинг мажлисларида депутатлар сессиялар ўртасидаги даврда вафот этган депутатлар Д. А. Велигурин, К. Н. Гришин, И. С. Конев, П. П. Лукьяненко, Н. Г. Петровский, А. М. Посмитний, А. А. Сизов, С. К. Тока, А. Н. Туполев, А. Д. Филатовларнинг хотирасини ўринларидан туриб ҳурмат билан эсга олдилар.

Палаталарнинг алоҳида-алоҳида мажлисларида СССР Олий Советининг янги сайланган депутатларининг ваколатларини текшириш тўғрисида Иттифоқ Совети билан Миллатлар Совети мандат комиссияларининг докладлари тингланди.

САККИЗИНЧИ ЧАҚИРИҚ СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ОЛТИНЧИ СЕССИЯСИ

Сессиянинг қуйидаги кун тартиби тасдиқланди:

1. СССРда халқ маорифининг аҳволи ҳамда умумий, ўрта, ҳунар-техника, ўрта махсус ва олий таълимни янада такомиллаштириш тадбирлари тўғрисида.

2. ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг халқ маорифи тўғрисидаги қонун асослари лойиҳаси ҳақида.

3. СССРнинг «давлат нотариати тўғрисида»ги қонун лойиҳаси ҳақида.

4. ССР Иттифоқи Олий Совети Президиумининг фармонларини тасдиқлаш тўғрисида.

Сессиянинг иш тартиби ҳам тасдиқланди.

Иттифоқ Советининг депутатлари ўз мажлисида қишлоқ хўжалиги комиссиясининг раисини қайтадан сайладилар. Иттифоқ Советининг раиси А. П. Шитиков шуни маълум қилдики, комиссия раиси бўлиб келган депутат Г. С. Золотухин СССР тайёрлаш министри қилиб тайинланди. Иттифоқ Совети билан Миллатлар Совети доимий комиссиялари тўғрисидаги низомнинг бешинчи моддасида кўзда тутилганидек, СССР Министрлар Совети составига кирувчи депутатлар комиссияларга сайланмайдилар. Иттифоқ Советининг оқсоқоллар кенгаши бу масалани кўриб чиқиб, шу комиссиянинг аъзоси, КПСС Ростов область комитетининг биринчи секретари депутат И. А. Бондаренкони қишлоқ хўжалиги комиссиясининг раиси қилиб сайлашни таклиф этди.

Депутатлар депутат И. А. Бондаренкони бир овоздан Иттифоқ совети қишлоқ хўжалиги комиссиясининг раиси қилиб сайладилар.

Иттифоқ Совети билан Миллатлар Советининг биринчи қўшма мажлиси соат 12 да СССР Олий Советининг Катта Кремль саройидаги мажлислар залида бўлиб ўтди.

Депутатлар ва меҳмонлар **Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, А. А. Гречко, А. А. Громико, А. П. Кириленко, А. Н. Косигин, Ф. Д. Кулаков, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорний, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, В. В. Шчербицкий, П. Н. Демичев, Б. Н. Пономарев, Г. В. Романов, М. С. Соломенцев, Д. Ф. Устинов, В. И. Долгих, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев** ўртоқларни гулдурос, давомли қарсаклар билан кутиб олдилар.

Иккала палатанинг қўшма мажлисини СССР Олий Совети Миллатлар Советининг раиси депутат **Е. С. Насриддинова** очди.

«Мамлакатда халқ маорифининг аҳволи ва уни янада такомиллаштириш тадбирлари тўғрисида ҳамда ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг халқ маорифи тўғрисидаги қонун асослари лойиҳаси ҳақида» доклад қилиш учун КПСС Марказий Комитети Сиёсий Бюросининг аъзоси, СССР Министрлар Совети раисининг биринчи ўринбосари депутат **К. Т. Мазуровга** сўз берилади.

(Депутат К. Т. Мазуров доклади газетамизнинг 2—3-бетларида босилмоқда).

Шундан кейин «СССРда умумий ўрта таълимнинг аҳволи ва уни янада такомиллаштириш тадбирлари тўғрисида» СССР маориф министри депутат **М. А. Прокофьев** доклад қилди.

(Депутат М. А. Прокофьев доклади баёни газетамизнинг 3-бетида босилмоқда).

«СССРда ҳунар-техника таълимининг аҳволи ва уни янада такомиллаштириш тадбирлари тўғрисида» СССР Министрлар Совети ҳунар-техника таълими давлат комитетининг раиси депутат **А. А. Булгаков** доклад қилди.

(Депутат А. А. Булгаков доклади баёни газетамизнинг 3-бетида босилмоқда).

СССР олий ва ўрта махсус таълим министри депутат **В. П. Елютин** «Олий ва ўрта махсус таълимнинг аҳволи ва уни янада такомиллаштириш тадбирлари тўғрисида» доклад қилди.

Депутат В. П. Елютин доклади баёни газетамизнинг 4-бетида босилмоқда).

Шу билан Иттифоқ Совети ва Миллатлар Советининг биринчи қўшма мажлиси тамом бўлди.

* * *

17 июль куни тушдан кейин Кремлда СССР Олий Советининг сессияси ўз ишини давом эттирди.

Соат 16 да СССР Олий Совети палаталарининг мажлислар залида Миллатлар Советининг депутатлари тўпланишди. Улар **А. Н. Косигин, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Д. С. Полянский, А. Н. Шелепин, Б. Н. Пономарев, Д. Ф. Устинов** ўртоқларни давомли қарсаклар билан кутиб олдилар.

Мажлисни Миллатлар Советининг раиси депутат **Е. С. Насриддинова** очди. У қўшимча доклад қилиш учун халқ маорифи, фан ва маданият комиссиясининг раиси депутат **П. Н. Федосеевга** сўз берди.

Қўшимча доклaддан кейин музокаралар бошланди.

МОСКВА. 17 июль 1973 йил. Кундуз соат 12 да Катта Кремль саройида, СССР Олий Советининг мажлислар залида Иттифоқ Совети ва Миллатлар Советининг қўшма мажлиси очилди. Суратда: ана шу мажлис пайти.

ТАСС—ЎзТАГ телефотоси.

Диққат марказида—сифат

ҲАЛ қилувчи йилнинг социалистик мусобақасига қўшилган Тошкентдаги Охунбобоев номли бош кийимлар фабрикасининг иноқ коллективи пландан ташқари кўплаб маҳсулот ишлаб чиқариш билан бирга унинг сифатига алоҳида эътибор бермоқда. Шу боисдан мазкур фабрикада ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларга бўлган талаб кун сайин ортаяпти.

Фабриканинг 1-цех ишчилари ойлик, квартал планларини ортиғи билан бажариб, ўзаро социалистик мусобақада пешқадамлик қилишмоқда. Йил давомида пландан ташқари 60 минг сўмлик маҳсулот реализация қилишга бел боғлаган фабрика ишчилари олти ойлик топшириқларини шараф билан бажардилар. Пландаги 3 миллион 330 минг сўм ўрнига 3 миллион 550 минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилди.

— Бизда — дейди фабрика партия ташкилотининг секретари Сайёра Бўтахўжаева. — Л. Казанцева, Е. Губина ва А. Девятоваларнинг ватанпарварлик ташаббусига қўшилган ишчилар жуда кўп. Айни кунларда ўнлаб чеварлар тўққизинчи беш йиллик планини бажариш арафасида туришипти. Лидия Пятигорская, Лола Шоаҳмедова, Людмила Газизулина, Мансура Раҳматова каби ишлаб чиқариш илғорлари нормаларини 150 процентга етказиб адо этиб, коллектив ютуқларига муносиб ҳисса қўшмоқдалар.

Тўққизинчи беш йилликнинг учинчи ҳал қилувчи йилида фабрикада тежамкорликка ҳам алоҳида эътибор берилмоқда. Шу кунга қадар 4 минг квадрат метр материал тежалди. Булардан ташқари ишлаб чиқаришга жорий қилинган кўплаб рационализаторлик таклифлари ҳисобига катта иқтисодий самара олинди.

Муваффақиятлардан руҳланган фабрика чеварлари юқори дидли харидорлар учун кўплаб сифатли маҳсулот ишлаб чиқариш учун бутун куч ва имкониятларини ишга солмоқдалар.

Қ. РАҲМОНОВ.

МЕҲНАТ ВАХТАСИДА

КПСС Марказий Комитети СССР Министрлар Совети, ВЦСПС ва ВЛКСМ Марказий Комитетининг 1973 йил план топшириқларини муддатидан илгари адо этиш учун социалистик мусобақани авж олдириш тўғрисидаги қарорига амалий иш билан жавоб бераётган «Главташкентстрой»нинг Қизил Байроқ орденли 153-трестига қарашли 22-қурилиш бошқармаси 1973 йилда арзигулик меҳнат ютуқларини қўлга киритмоқда. Бошқармада мана бир неча йилдирки, планлар доимо ортиғи билан бажарилмоқда. Илғор коллективнинг ҳал қилувчи йилдаги иш натижалари янада қувончли. Шу кунгача 2 миллион 778 минг сўмдан зиёд қурилиш-монтаж ишлари бажарилди. Бу кўзланганидан анча кўп.

Бошқарма қурувчилари пойтахтимизнинг Усмон Юсупов кўчасида автомат телефон станцияси биносини, 1-автобазанинг 200 автомашинага мўлжалланган профилактория биносини, Шредер номли боғдорчилик, узумчилик ва виночилик илмий-текшириш институтининг 950 ўқувчига мўлжалланган механизация техникуми биноларини сифатли қўлдан чиқардилар. Бу ютуқларда илғор бинокорлардан Рихсибой Одилов, Абдуқаюм Исроилов, Ребргос Кастосларнинг муносиб ҳиссалари бор.

ИРОҚ МЕҲНАТКАШЛАРИНИНГ МИТИНГИ

БАҒДОД, 17 июль. (ТАСС). Кеча Бағдоддаги «Аш-шааб» стадионида Ироқ халқининг миллий байрам муносабати билан Ироқ пойтахти меҳнаткашларининг катта митинги бўлди.

Араб Социалистик уйғониш партияси раҳбарлигининг аъзоси Зейд Ҳайдар митингда нутқ сўзлаб, мамлакатдаги миллий тараққийпарвар кучларнинг ягона фронтини вужудга келтириш зарурлигини таъкидлаб ўтди. Бу фронт, —деди у, — империализмга, сионизмга ва реакцияга қарши курашда халқ оммаси ғалабасининг гарови бўлади.

Зейд Ҳайдар Ироқ республикаси эришган ютуқлар тўғрисида гапириб, бу ютуқларга мамлакат прогрессив сиёсий йўл тутганлиги туфайли эришилганлигини таъкидлаб ўтди. Социалистик мамлакатлар билан, бутун жаҳондаги тараққийпарвар кучлар билан стратегик иттифоқ, деб давом этди у, Ироқнинг ташқи сиёсатида алоҳида аҳамият касб этади.

Социалистик мамлакатлар билан айниқса Совет Иттифоқи билан муносабатларимизга шубҳа туғдириш йўлидаги ҳар қандай уриниш, деди у, ироқ халқининг душманларигагина қўл келади. Социализм кучлари билан муносабатларини мустаҳкамлаш — ана шундай кирдикорларга қарши курашнинг энг яхши воситасидир.

Курдистон демократик партияси Марказий Комитетининг аъзоси Дара Товфиқ митинг аҳлига мурожаат қилиб, уларни миллий тараққийпарвар кучлар фронтини вужудга келтиришга ва мамлакат ҳаётини янада демократлаштиришни таъминлашга даъват этди. У курдлар проблемасини бартараф қилиш тўғрисида 1970 йил март ойида тузилган битимни тўла амалга оширишнинг муҳимлигини таъкидлаб ўтди.

Ироқ Коммунистик партияси Марказий Комитети Сиёсий Бюросининг аъзоси Карим Аҳмад Ад-Довуд мажлис аҳлини Ироқ Коммунистик партияси номидан табриклади. У социалистик мамлакатлар билан ва аввало, Совет Иттифоқи билан муносабатларни мустаҳкамлашга қаратилган прогрессив йўлини бундан буён ҳам ўтказишга чақирди.

Митингда республика раҳбарлари ва чет эллик меҳмонлар, шу жумладан, КПСС Марказий Комитети Сиёсий Бюроси аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. Рашидов бошчилигидаги КПСС делегацияси иштирок этди.

ЎРТА ЧИРЧИҚДА НИМАЛАРНИ КЎРДИК

Биз ўзаро текшириш бригадасининг бир группа аъзолари Ўрта Чирчиқ районидаги пахтакорлар иши билан танишиб чиқдик.

Маълумки, ҳозир пахтачиликда энг масъулиятли, ишни сира ҳам бўшаштириб бўлмайдиган давр. Айниқса ҳаво жуда иссиқ келаётган бу йилги шароитда ғўзадан ҳамиша хабардор бўлиб турадиган, ҳосилга-ҳосил қўшадиган пайт. Биз Ўрта Чирчиқ районида мана шу ҳақиқатни яхши ҳис қилиб, иш олиб бораётган бир қатор бригадаларни, хўжаликларни кўрдик. Бу шубҳасиз бизни ҳурсанд қилди.

Энгельс номли колхознинг Кан О Нам бошлиқ бригада аъзолари 200 гектар ерга чигит экканлар. Шундан 90 гектар ерга 90x20 схемасида чигит экилган. Бу бригаданинг пахтазорларини кўрган киши қувонади. Ғўза бир текис ривожланмоқда. Ўз вақтида суғорилган ғўзаларнинг тагида нам етарли. Ўтган йили улар гектаридан 46,5 центнердан ҳосил олган эканлар, уларнинг бу йилги мажбуриятлари 45 центнер. Далани кўздан кечирган киши улар ўз мажбуриятларини ҳеч шубҳасиз ошириб адо этишларига тўла ишонч ҳосил қилади.

Ҳаво ниҳоятда иссиқ бўлаётгани сабабли ғўзани шамоллатиш катта аҳамиятга эга. Энгельс номли колхознинг айрим бригадаларида уватдаги ўтлар ўриб ташланмоқда. Карта четларида ўсган тутларнинг бачки шоҳлари буталмоқда. Бу ҳам яхши тадбир.

Терешкова номли колхоз пахтазорларида олиб борилаётган иш, ғўзанинг аҳволи чакки эмас. Айниқса механизациялашган Т. Хошимов бошлиқ бригада аъзоларининг ишлари бизни ҳурсанд қилди. «Партия XXII съезди колхозида ҳам ғўза парвариши айни кунлар талаби даражасида олиб борилепти. Ғўза ўз вақтида озиқлантирилиб, суғорилган, сувдан чиққан ерлар етилиши билан дарҳол культивация қилиб қўйилган. Бундай яхши фактларни Куйбишев номли колхозда ва бошқа хўжаликларда ҳам кўриб ҳурсанд бўлдик. Бу ерларда меҳнат интизоми яхши йўлга қўйилганидан далолат бериб турибди.

Ўрта Чирчиқ районида ўз ишини билиб, талаб даражасида олиб бораётган юқоридаги сингари бригадалар оз эмас. Лекин ҳамма ерда иш шу хилда яхши кетаяпти, агротехника қоидаларига тўла риоя қилиняпти, ғанимат фурсатдан, сувдан тўғри фойдаланиляпти, деб бўлмайди. Масалан, Киров номли совхознинг айрим ерларида аҳвол кишини ранжитади. Биз бу совхознинг Тошболта Турсунбоев бошқараётган бўлимининг 1-бригадасини айланиб кўрдик. Асосий майдонлардаги ғўзалар яхши, лекин 12 гектар ердаги ғўзани кўриб жуда ҳафа бўлдик. Чунки бу ғўза ниҳоятда кечиктириб суғорилганидан ривожи паст, гули тепасига чиқиб кетган. Куйбишев номли колхоздаги Ортиқжон Олимжонов бошлиқ бригаданинг 8 гектар ердаги ғўзасининг авжи ниҳоятда паст. Бу ғўза яхши парвариш қилинмагани шундай билиниб турибди.

Ҳозир ғўзалар анча ўсиб, чеканкага келиб қолди. Шунинг учун тракторларни эҳтиётлик билан ишлатиш, унга тўсиқлар қўйиш, иш органлари ғўзани юлиб кетмаслиги учун уни чипта билан хўжалигида бунга риоя қилинма- ўраш зарур. Аммо ўқув-тажриба ётганини кўрдик.

Сувдан ҳозир жуда оқилона фойдаланадиган пайт. Ортиқча суғориш ҳам, қондирмай чала суғориш ҳам ғўзага фойда бермайди. Бироқ хўжаликда бунга риоя қилинмаётир. А. Алиев бошлиқ бригадада сувдан ёмон фойдаланилаётир. Ғўза ниҳоятда қўллатиб суғорилганидан сарғайиб кетган.

Ғўзалар ўтдан тозалаб бўлинган. Лекин Карл Маркс номли колхознинг Абдуҳаким Қурбонов бошлиқ бригадасининг бир талай ерлари ўт тагида ётибди. Баъзи ўртоқлар бу бригаданинг ишини яхши деб таърифлашди. Биз бу гапга сира тушуна олмадик.

Умуман, Ўрта Чирчиқ районининг пахтакорлари бу йил зўр ғайрат билан меҳнат қилиб, асосий майдонларга ғўзани соғлом, текис ривожланишга эришганлар. Аммо юқорида айтилгандек баъзи камчиликларга ҳам йўл қўймоқдаларки, уларни тезликда бартараф қилиш айни кунларнинг жанговар вазифасидир.

Қ. БЕКТЎРАЕВ,
«Пахтакор» район партия комитетининг секретари.

М. ХУДОЕРОВ,
«Самарқанд» совхозининг бош агрономи,

А. ХИДИРОВ,
Октябрь районидаги Собир Раҳимов номли совхоз бригада бошлиғи.

Суратда: Мусобақадошлар Энгельс номли колхоз пахта далаларини кўздан кечирмоқдалар.

А. АБАЛЯН фотоси.

СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ VI СЕССИЯСИ

МАМЛАКАТДА ХАЛҚ МАОРИФИНИНГ АҲВОЛИ ВА УНИ ЯНАДА ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА ҲАМДА ССР ИТТИФОҚИ ВА ИТТИФОҚДОШ РЕСПУБЛИКАЛАР ХАЛҚ МАОРИФИ ТЎҒРИСИДАГИ ҚОНУН АСОСЛАРИ ЛОЙИҲАСИ ҲАҚИДА

СССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари депутат К. Т. МАЗУРОВ доклади

Депутат ўртоқлар! СССР Олий Советининг бу сессияси бутун мамлакатимизда сиёсий активлик ва меҳнат ғайрати жўш урган бир вазиятда ўтмоқда. Бу жўшқинлик — меҳнаткашларнинг юксак сиёсий онглилиги ва активлигининг ифодасидир. У совет халқининг КПСС XXIV съезди қарорларини амалга оширишда коммунистик қурилишнинг ҳамма соҳаларидаги муваффақиятлари туфайли юзага келган.

Совет кишилари КПСС XXIV съезди ишлаб чиққан ташқи сиёсат йўлини амалга оширишдаги муваффақиятларни алоҳида мамнуният билан кутиб олмоқдалар. СССРнинг ташқи сиёсати — совет халқини, бутун дунё меҳнаткашларининг ва тараққийпарвар кучларининг манфаатларига батамом мос бўлиб тушадиган синфий сиёсатдир. Бу сиёсат халқимизнинг бунёдкорлик меҳнати учун тинч шароитларини яратиб беради; социализмнинг халқаро позицияларини, социалистик ҳамдўстлик мамлакатларининг қардошларча бирлиги ва ҳамкорлигини мустаҳкамлашга хизмат қилади; ишчилар ва миллий озодлик ҳаракатини янада ривожлантиришга кўмаклашади; тинчликни ҳамда халқлар хавфсизлигини таъминлашга қаратилган.

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежневнинг Америка Қўшма Штатларига қилган визити катта принципиал аҳамиятга молик ғоят муҳим воқеа бўлди. КПСС Марказий Комитетининг Сиёсий бюроси, СССР Олий Совети Президиуми, СССР Министрлар Совети ўртоқ Л. И. Брежневнинг АҚШга қилган визити якунларини кўриб чиқиб, унинг шахсан қўшган ҳиссасини юксак баҳолаб, бу визитнинг сиёсий ва амалий натижаларини батамом ва тўла-тўкис маъқулладилар. **(Давомли қарсаклар).** Барча совет кишилари бу баҳони якдиллик билан қўллаб-қувватламоқдалар. Улар КПСС Марказий Комитетининг, партиямиз Марказий Комитети Бош секретарининг тинимсиз ва самарали фаолиятини қизғин маъқулламоқдалар ва бу фаолиятни халқка, тинчликни мустаҳкамлаш, коммунизм тантанаси учун кураш ишига садоқат билан хизмат қилишнинг намунаси деб билмоқдалар. **(Давомли қарсаклар).** Ўртоқ Л. И. Брежневга «Халқлар ўртасида тинчликни мустаҳкамлаш учун» халқаро Ленин мукофотини топшириш халқимизнинг КПСС Марказий Комитети теварагига жипслашганлигининг яққол намойишига айланди. **(Гулдурос қарсаклар).**

КПСС Марказий Комитетининг апрель Пленумидан кейин КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежневнинг ГФР ва Францияга; СССР Олий Совети Президиумининг Раиси ўртоқ Н. В. Подгорнийнинг Болгария Халқ Республикасига; СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигиннинг Австрияга қилган расмий визитлари; КПСС Марказий Комитетининг секретари ўртоқ А. П. Кириленко бошчилигидаги делегациянинг Сурия Араб Республикасида ва Ливанда бўлиши; КПСС Марказий Комитети билан Совет ҳукуматининг топшириғига биноан ташқи ишлар министри ўртоқ А. А. Громико томонидан Хельсинкида муваффақиятли равишда бошланган Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик масалаларига бағишланган кенгашда тақдим этилган СССР таклифлари; Ле Зуан ва Фан Вам Донг ўртоқлар бошчилигидаги Вьетнам Демократик Республикаси партия-ҳукумат делегацияси билан куни кеча Москвада тамом бўлган музокаралар ҳам партиямиз билан давлатимизнинг ташқи сиёсат йўлини собит қадамлик билан оғишмай амалга оширишга хизмат қилади.

КПСС XXIV съездидан кейин мамлакатимиз бошқа социалистик мамлакатлар билан биргаликда ташқи сиёсат соҳасида амалга оширган ҳамма тадбирлар халқаро вазиятни соғломлаштириш ишига жуда муҳим ҳисса бўлиб қўшилади. Бу тадбирлар КПСС XXIV съезди таклиф этган Тинчлик программасининг натижадорлиги ва самарадорлигини яна бир карра тасдиқлайди, ленинча тинч-тотув яшаш сиёсатининг кучи ва ҳаётийлигини исботловчи янги ёрқин далил бўлди.

Партиямиз коммунистик қурилиш учун қулай ташқи шароитларни пухта таъминлаб, совет халқини КПСС XXIV съезди кўрсатиб берган йўлдан комил ишонч билан олға бошлаб бормоқда. Халқ хўжалик планининг 1973 йил олти ойидаги бажарилиш якунлари экономика ва маданиятни ривожлантиришнинг ҳамма соҳаларда катта ютуқларга эришилганлигидан, КПСС Марказий Комитетининг даъватига биноан кенг қулоч ёзган умумхалқ социалистик мусобақаси таъсирчанлигидан яққол далолат беради. Маҳсулот ишлаб чиқариш планини ҳамма саноат министрликлари ва барча иттифоқдош республикалар ошириб бажардилар. Пландан ташқари 4,6 миллиард сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилди. Мамлакатда саноат ишлаб чиқаришининг умумий ҳажми ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан 7 процент ўсди. Колхоз ва совхозларнинг меҳнатчилари барча қишлоқ хўжалик экинларидан мўл ҳосил етиштириш ва жамоат чорвачилигининг маҳсулдорлигини ошириш учун қунт билан курашмоқдалар. Мамлакатда кўкламги экиш яхши ўтказилди, чорвачилик маҳсулотларини харид қилиш ярим йиллик плани бажарилди. Ишчилар синфи, колхозчи-деҳқонлар, зиёлиларимиз беш йилликнинг учинчи ҳал қилувчи йили топшириқларини муваффақиятли равишда бажаришга аҳд қилганлар.

Маданиятни ривожлантириш программаси планларимизнинг таркибий қисмидир. Лениннинг фан, техника ва маданиятнинг олий даражадаги ютуқларидан фойдаланмай туриб, замонавий маорифни йўлга қўймай туриб, коммунизм қуриб бўлмайди, деган йўл-йўриқларига амал қилиб, партиямиз жамиятнинг маънавий ҳаётини ривожлантириш тўғрисида ҳамиша зўр ғамхўрлик қилиб келди ва ҳозир ҳам ғамхўрлик қилмоқда. Партия раҳбарлигида инсоният тарихида биринчи улуғвор маданий революция амалга оширилди, коммунизмнинг буюк идеалларига асосланган энг илғор ва чинакам демократик маориф системаси вужудга келтирилди.

Совет Иттифоқи кўпдан бери ёппасига саводхонлар мамлакати бўлиб қолган, эндиликда халқ хўжалигида ишлаб турган меҳнаткашларнинг 72 проценти олий ва ўрта (тўлиқ ва тўлиқсиз) маълумотга эга бўлган кишилардир. Мамлакатда олий маълумотли 7 миллион 700 минг мутахассис ва ўрта махсус маълумотли 11 миллион 300 минг мутахассис ишлаб турибди. СССРдаги ҳамма республикалар халқ маорифи ва маданият соҳасида мислсиз ютуқларга эришдилар. Бу эса Коммунистик партия сиёсати тантана қилганлигининг, халқимиз маориф ва маданият соҳасида жуда катта ютуқларга эришганлигининг ёрқин далилидир.

Бизнинг мамлакатимизда барпо этилган халқ маорифи системаси ёш авлодга таълим ва коммунистик тарбия бериш вазифасини жамиятнинг ҳамма соҳалари учун юқори малакали ишчилар ва мутахассислар тайёрлаб бериш вазифасини муваффақиятли равишда ҳал этмоқда. Шу билан бирга ривожланган социализм ва фан-техника революцияси шароитида бутун жамиятнинг, жамият ҳар бир гражданининг маданият ва маълумот савиясига бўлган талаблар тўхтовсиз ошиб бормоқда, бинобарин ўзларининг ғоявий ва маънавий фазилатлари, маданий савиялари, касбдор-маҳоратлари жиҳатидан партия ўртага қўйган вазифани, фан-техника революцияси ютуқларини социализм афзалликлари билан узвий равишда боғлаш вазифасини муваффақиятли равишда ҳал этишга қодир бўлган кадрларни тайёрлашда халқ маорифи бутун системасининг роли ва аҳамияти янада кўпроқ кучаймоқда.

Бизнинг жамиятимизда маорифга қилинган ҳаражатларнинг самарадорлиги кадрларнинг илмий ва ишлаб чиқариш малакаси кўрсаткичлари билангина эмас, шу билан бирга миллион-миллион меҳнаткашларнинг жамики қобилиятлари, билимлари ва талантларини жамият хизматига бағишлашга тайёрлиги ва қодирлиги даражаси билан ҳам белгиланади.

Халқ маорифи проблемаларига Лениннинг «Коммунизмни ўрганингиз» деган талаби позициясида туриб ёндашаётган КПСС, Совет давлати коммунистик жамиятнинг ҳар томонлама баркамол, юксак маълумотли актив қурувчиларини, инсоният орттирган ҳамма маданият бойликларини эгаллаб олишга, бу бойликларни ардоқлаб асраш ва кўпайтиришга қодир бўлган кишиларни вояга етказиш вазифасини изчиллик билан ҳал этмоқдалар.

Социалистик жамиятимизнинг сиёсий, социал ва ахлоқий бойликларини кўпайтириш тўғрисида ғамхўрлик қилиш ҳамда марксизм-ленинизм таълимотига, совет ватанпарварлиги ва пролетар интернационализмига чексиз садоқат, шахсий манфаатларнинг бутун халқ манфаатлари ва мақсадлари билан бирлигини чуқур тушуниш, коллективизм, юксак даражадаги уюшқоқлик, ғоявийлик, яъни ички ва халқаро ҳаётнинг ҳамма ҳодисаларига ишчилар синфининг, Коммунистик партиянинг изчил революцион позициялари назаридан қарай билиш маҳорати — ана шу фазилатларнинг ҳаммаси ССР Иттифоқи ҳар бир ёш гражданининг шахсиятида уйғунлашмоғи лозим. Шу сабабли партиямиз билан давлатимиз халқ маорифининг ҳамма бўғинларидаги мафкуравий ишни кучайтиришни беҳиҳоя муҳим вазифа деб билмоқдалар.

Мамлакатда халқ маорифини янада ривожлантириш, уни такомиллаштириш йўлларини КПСС XXIV съезди белгилаб берди. Съезд тўққизинчи беш йилликда халқ маорифини ривожлантириш соҳасида конкрет вазифаларни ўртага қўйди. Бу вазифалар:

ёшларга умумий ўрта маълумот беришга ўтишни тугаллаш, таълим сифатини яхшилаш;

ҳунар-техника билим юртларида халқ хўжалигининг ҳамма тармоқлари учун камида тўққиз миллион малакали ишчи тайёрлаб бериш;

тахминан 9 миллион олий ва ўрта маълумотли мутахассисларни етиштириб чиқариш, ишлаб чиқаришнинг тез ривожланиб бораётган тармоқлари учун, шунингдек хизмат кўрсатиш соҳаси учун фан ва техниканинг янги ва илғор йўналишларида ишлайдиган кадрлар тайёрлашни кенг кўламда авж олдириш;

халқ хўжалиги ва маданиятнинг ҳамма тармоқларида ишлаб турган кадрларнинг малакасини кенг кўламда янада мунтазам равишда оширишни йўлга қўйишдан иборат.

Партия белгилаган тадбирлар изчиллик билан амалга оширилмоқда.

Умумий ўрта таълимни амалга оширишда катта қадам қўйилди. Ҳозирги беш йилликнинг икки ярим йили мобайнида 10 миллион йигит ва қиз ўрта маълумот олди.

Шу йиллар мобайнида олий ўқув юртлари қарийб 2 миллион 100 минг инженер, врач, ўқитувчи, агроном, экономист ва халқ хўжалигининг турли тармоқлари учун олий малакали бошқа мутахассислар етиштириб чиқарди. Ўрта маълумотли 3 миллион 350 минг мутахассис тайёрланди.

Мамлакатимиздаги ҳунар-техника таълими системаси кадрлар етиштиришнинг чинакам ўчоғи бўлиб қолди. Беш йилликнинг дастлабки икки йили мобайнида ҳунар-техника таълими системаси халқ хўжалиги учун 3 миллион 500 минг юқори малакали ишчи тайёрлаб чиқарди, бу йил эса 1 миллион 800 минг нафар ана шундай ишчи тайёрланади.

Социализм шароитидаги маданий қурилиш — планли жараёндир. Партия Марказий Комитети билан ҳукумат партия XXIV съездидан кейин маданий қурилишни ривожлантиришга раҳбарлик қилиб, бир қанча қарорлар қабул қилдилар; «Ёшларга умумий ўрта маълумот беришга ўтишни тугаллаш ва умумий таълим мактабини янада ривожлантириш тўғрисида», «Ҳунар-техника таълими системасини янада такомиллаштириш ҳақида», «Мамлакатда олий таълимни янада такомиллаштириш тадбирлари тўғрисида»ги қарорлар шулар жумласидандир. Яқинда ўртоқ Л. И. Брежневнинг ташаббуси билан КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети «Қишлоқ умумий таълим мактабининг иш шароитларини янада яхшилаш тадбирлари тўғрисида» қарор қабул қилдилар.

Бу ҳужжатларда халқ маорифининг, унинг ҳамма таркибий қисмларини комплекс ривожлантириш ва такомиллаштиришнинг муфассал программаси белгилаб берилган.

СССР ҳукумати қабул қилинган қарорларга мувофиқ умумий, профессионал, ўрта махсус ва олий таълимни янада ривожлантиришга, ишлаб чиқаришнинг янги тармоқлари учун олий малакали мутахассислар тайёрлашни кенгайтиришга, мактабларнинг таълим-моддий базасини мустаҳкамлашга, студентларнинг, ўрта махсус ўқув юртлари ва техника билим юртлари ўқувчиларининг моддий ва уй-жой маиший шароитларини яхшилашга қаратилган бир қанча конкрет тадбирларни амалга оширди. Ўқитувчиларнинг ва таълим-тарбия муассасалари педагог ходимларининг бошқа бир қанча категорияларининг иш ҳақи кўпайтирилди.

ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларининг халқ маорифи тўғрисидаги қонун асосларининг қабул қилиниши партиямиз съезди қарорларини амалга ошириш йўлида қўйилган янги муҳим қадам бўлади, бу асосларнинг лойиҳаси сизларнинг муҳокамангизга тақдим этилди.

Қонун асослари халқ маорифи ҳамма бўғинларини ташкил этишнинг асосий принципларини қонун тарзида мустаҳкамлаб бериши, маориф соҳасидаги энг муҳим мавжуд қарорларни тартибга солиши, Лениннинг ёш авлодга коммунистик тарбия бериш тўғрисидаги ғояларини амалга оширишни ўзида акс эттириши,ҳам иттифоқ, ҳам республика қонунларининг бутун системаси бирлигини таъминлаши, мамлакатимиздаги барча таълим-тарбия муассасалари фаолиятини пухта қонун негизида ташкил этиш учун асос бўлиб хизмат қилиши керак.

Қонун асосларини қабул қилиш яна шунинг учун ҳам зарурки, «Мактабнинг турмуш билан боғланишини мустаҳкамлаш тўғрисида ва СССРда халқ маорифи системасини янада ривожлантириш ҳақида» 1958 йилда тасдиқланган қонуннинг кўпгина қоидалари бажариб бўлинди, айрим қоидалари эса янги шароитларни ҳисобга олиб анчагина тузатилиши лозим.

Халқ маорифи тўғрисидаги қонун асосларининг СССР ҳукумати ишлаб чиққан лойиҳаси СССР Олий Совети Президиумининг қарорига мувофиқ кенг муҳокама этиш учун эълон қилинганлиги маълум. Қонун лойиҳаси зўр қизиқишга сабаб бўлди. У бир қанча шаҳар ва район советлари ижроия комитетларининг мажлисларида, қишлоқ ва посёлка советларининг сессияларида кўриб чиқилди. Давлат органларига, газеталар, журналлар, телевидение ва радио редакцияларига юборилган кўпгина хатларда қонун лойиҳаси маъқулланди. Шу билан бирга ана шу хатларда қимматли қўшимчалар, аниқликлар ва таҳририй мулоҳазалар баён этилди.

ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларининг халқ маорифи тўғрисидаги қонун асослари лойиҳаси юзасидан ўз мулоҳазалари ва таклифларини юборган барча гражданларга, ташкилотлар ва муассасаларга миннатдорчилик билдиришга ижозат бергайсиз. **(Қарсаклар).**

Қонун лойиҳасига доир мулоҳазалар ва таклифлар баён этилган ҳамма хатлар СССР Олий Совети палаталарининг халқ маорифи, фан ва маданият, қонун лойиҳалари тайёрлаш, ёшларга доир ишлар билан шуғулланиш доимий комиссияларида умумлаштирилди.

Ҳукумат қонун лойиҳасини қайта ишлаб чиқиш вақтида гражданларнинг, давлат ва жамоат ташкилотларининг ана шу ҳужжатни янада мукаммаллаштиришга қаратилган таклифларини инобатга олди. Қонун асослари лойиҳасига баъзи бир янги қоидалар киритилди, шунингдек таҳририй тузатишлар қилинди.

СССР гражданларининг СССР конституциясида эълон қилинган билим олиш ҳуқуқи халқ маорифи соҳасидаги совет қонунларининг ўзгармас негизидир.

Бу ҳуқуқ саккиз йиллик мактаб ҳажмида умумий мажбурий таълим бериш йўли билан ҳамда ёшларга умумий ўрта таълим беришни амалга ошириш, ҳунар-техника, ўрта махсус ва олий таълимни кенг ривожлантириш, мактабгача ва мактабдан ташқари муассасалар тармоғини кенгайтириш, таълимнинг ҳамма турларининг текинлиги, ўқувчилар ва студентларга давлат стипендиялари ва моддий ёрдам беришнинг бошқа турлари системаси, ишлаб чиқариш таълимининг ва меҳнаткашлар малакасини оширишнинг турли формаларини ташкил этиш йўли билан таъминланади.

Тақдим этилган қонун лойиҳасида СССРдаги халқ маорифининг асосий принциплари баён қилинган. Бу принциплар:

— таълим олишда ирқи ва миллий мансублигидан, жинсидан, динга муносабатидан, мулкий ва социал аҳволидан қатъи назар ҳамма гражданларнинг тенглигини, барча болалар ва ўсмирлар учун билим олишнинг мажбурийлигини;

— қайси тилда ўқишни: она тилида ёки СССРдаги бошқа халқнинг тилида ўқишни эркин равишда танлаб олишни кўзда тутади.

Ана шу ленинча қоидаларнинг амалга оширилиши ҳар бир миллат ва элатга бемалол билим олиш имконниятини берди. ССР Иттифоқидаги барча халқларнинг социалистик маданиятини ривожлантириш учун шароит яратди, одамларнинг янги тарихий бирлиги — совет халқини вояга етказиш омилларидан бири бўлиб қолди. Ўртоқ Л. И. Брежневнинг «Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг 50 йиллиги тўғрисида»ги докладида таъкидлаб ўтилганидек, миллатлараро алоқалари ва ҳамкорликни тез ўстириш Совет Иттифоқидаги ҳамма миллатлар ва элатларнинг ўзаро муомала қиладиган тили бўлиб қолган рус тилининг аҳамиятини оширишга олиб боради. Шу муносабат билан миллий республикаларда рус тилини ўрганишга эътибор кучайиб бораётганлиги мамлакатимиздаги ҳамма миллатлар ва элатларнинг объектив эҳтиёжларига мос бўлиб, тамомила табиий бир ҳодиса эканлигини ва бу ҳолни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш лозимлигини таъкидлаб ўтмоқ керак.

Қонун лойиҳасида таълим билан коммунистик тарбиянинг бирлиги, болалар ва ёшларни тарбиялашда мактаб, оила ва жамоатчиликнинг ҳамкорлиги, таълим ва тарбиянинг ҳаёт билан, коммунистик қурилиш практикаси билан алоқаси; таълимнинг илмий характери ва уни фан ва техника, маданият ва санъатнинг энг янги ютуқлари асосида доимо такомиллаштириб бориш; таълим ва тарбиянинг инсонпарварлик ва юксак ахлоқий характери, маорифнинг дин таъсирини истисно қилувчи дунёвий характери сингари энг муҳим принциплар ҳам мустаҳкамлаб берилган.

Халқ маорифининг қонун лойиҳасида таърифлаб берилган асосий принциплар ривожланган социалистик жамиятнинг руҳига ва талабларига мос келади. СССРдаги маорифнинг умумхалқ, чинакам демократик характеридан далолат беради, КПССнинг ленинча миллий сиёсатига тўла-тўкис асосланади.

Совет Иттифоқи — кўп миллатли давлат. Бу ҳол ҳар бир иттифоқдош республикада халқ маорифини ривожлантириш шароитларини албатта ҳисобга олишни тақозо этади. ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларининг компетенциялари аниқ белгилаб қўйилганлиги бу масалани ҳал этишга ёрдам беради. Қонун лойиҳаси ССР Иттифоқининг халқ маорифи соҳасида мамлакатнинг бутун халқ хўжалиги, фани ва маданияти ишчи кадрларга ва мутахассисларга бўлган эҳтиёжларини таъминлаш имконини берувчи конституцион ваколатларини, ўқувчилар ва студентлар тайёрлашга, уларга бериладиган таълим ва тарбиянинг даражасига қўйиладиган ягона талабларни белгилаш билан бирга иттифоқдош республикаларнинг суверен ҳуқуқларини ҳам тўла-тўкис ҳисобга олади.

СССРдаги халқ маорифига давлат раҳбарлик қилади. Бу раҳбарликни ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг олий ҳокимият органлари ва давлат идора органлари, меҳнаткашлар депутатлари, маҳаллий Советлари ва уларнинг ижроия комитетлари амалга оширадилар. КПСС XXIV съездининг маҳаллий Советлар ролини янада ошириш борасидаги йўл-йўриқларига мувофиқ қонун лойиҳаси таълим-тарбия муассасалари тармоғини ривожлантириш ва уларга раҳбарлик қилиш учун, таълим-моддий базани тўғри жойлаштириш ва мустаҳкамлаш учун маҳаллий Советлар зиммасига катта масъулият юклайди.

Қонун асосларида давлат корхоналари ва муассасаларининг, колхозларнинг, кооператив, касаба союз, комсомол ташкилотлари ва бошқа жамоат ташкилотларининг халқ маорифи ишида актив иштирок этиши кўзда тутилган. Ишлаб чиқаришда ишловчи ёшларнинг билим олишни давом эттириши учун зарур бўлган шароитни яратиб беришга қаратилган қоидаларга лойиҳада аниқлик киритилган. Корхоналар, ташкилотлар ва муассасалар ёшларни кечки мактабларга ва бошқа ўқув юртларига жалб қилишга кўмаклашишга, ишлаб туриб таълим олиш ва малакани ошириш учун зарур шароитни яратиб беришга мажбур эканликлари таъкидланган.

Қонун лойиҳасида ўқувчилар ва студентларнинг ҳуқуқлари, шунингдек уларнинг бурчлари таърифлаб берилган. Бу ҳуқуқлар билим олишнигина эмас, шу билан бирга ўқув юртини тамомлагандан кейин ўз ихтисоси бўйича ишлашни ҳам таъминлайди. Ёш авлодга таълим ва тарбия беришга кўп куч ва ғайрат сарфлайдиган жамият ҳар бир ёш гражданнинг давлат олдидаги ўз бурчини бажаришга тайёр бўлиб туришини кутишга ҳақлидир.

СССРда халқ маорифининг яхлит мунтазам системаси таркиб топган, бу система мактабгача тарбия муассасаларидан тортиб, олий ўқув юртларигача бўлган бир қанча бўғинларни ўз ичига олади. Муҳокама қилинаётган қонун асосларида ана шу бўғинлардан ҳар бирининг вазифалари белгилаб берилганлиги, улар олдига қўйилган вазифаларни ҳал этиш формалари ва методлари тавсифланганлиги ҳам бу ҳужжатнинг муҳим аҳамиятини кўрсатади.

Мактабгача тарбия муассасалари болаларни мактабда ўқишга тайёрлашни таъминлайди, она бўлган аёлларнинг ишлаб чиқариш ва жамоат ҳаётида актив қатнашиши учун реал имкониятларни вужудга келтиради. Совет Иттифоқида вужудга келтирилган доимий мактабгача тарбия муассасаларининг тармоғида 10 миллион бола тарбияланмоқда. Уларда ишлаб турган 600 мингдан кўпроқ тарбиячи оилага ёрдам бериб, мактабгача ёшдаги болаларни илмий асосланган программага мувофиқ тарбияламоқда. Халқ маорифи тўғрисидаги қонун асослари мактабгача ёшдаги болаларни тарбиялашда меҳнат коллективларининг, кенг жамоатчиликнинг актив қатнашиши зарурлигини назарда тутади, болаларни тарбиялаш ва соғлиғини сақлаш учун халқ маорифи ва соғлиқни сақлаш органларининг масъулиятини оширади.

Совет ҳокимияти йиллари давомида умумий таълим мактабимиз шонли йўлни босиб ўтди. Мактабимиз совет кишиларининг кўпгина авлодларига билим берди, уларни ҳаётга, коммунизм идеаллари учун курашга тайёрлади.

Ўрта маълумот олаётган ёшлар йил сайин кўпаймоқда. Шуни айтиш кифоя қиладики, саккизинчи синфларни битириб чиққан болаларнинг 86 процентдан кўпроғи 1972 йилда ўрта мактабда, шунингдек ўрта маълумот берадиган бошқа ўқув юртларида ўқишни давом эттирди. Бу — мамлакатимизда умумий ўрта таълимга ўтиш йўлидаги катта муваффақиятлардир.

Ёш авлодни ўқиш ва тарбиялаш соҳасидаги бутун ишни яхшилаш учун мактаблар ишининг бутун мазмуни коммунистик қурилиш вазифаларига, фан-техника тараққиёти талабларига тўла-тўкис мос бўлиши лозим. Бунинг маъноси шуки, таълим сифатини ошириш устида доимий иш олиб бориш, программалар ва дарсликларни такомиллаштириш, дарс беришнинг илғор тажрибасини, таълимнинг самарали методлари ва замонавий техника воситаларини жорий қилиш керак.

СССР Маориф министрлиги, халқ маорифи республика ва маҳаллий органлари синфда қолишни ва ўқувчиларнинг айниқса юқори синфлардан кетиб қолишини тугатмоқ учун ҳали кўп иш қилишлари керак. Баъзи бир мактабларда ўқувчиларни меҳнатсеварлик руҳида ва ахлоқий жисмоний тарбиялаш ҳамон дуруст йўлга қўйилмаган.

Мактаб ёшларга табиат ва жамият қонунлари тўғрисида чуқур ва пухта билим бериши, уларда марксча-ленинча дунё қарашни шакллантириши, халқ олдида юксак масъулиятни сезиш туйғусини уларга сингдириши, ўқувчиларни коллективизм руҳида, социалистик ватанга садоқат билан хизмат қилишга интилиш руҳида тарбиялаши керак.

Ёшларнинг маънавий қиёфасини шакллантиришда мактабнинг роли беҳиҳоя катта, ёшларнинг маънавий қиёфаси коммунизм бинокорининг ахлоқ кодекси нормаларига тўла-тўкис мос келиши лозим. Бундай нарса тарих ва жамиятшуносликни, адабиётни ўргатиш сифатини янада оширишга, этик ва эстетик тарбияни такомиллаштиришга боғлиқ бўлади, мактаб ёшларга бадиий адабиётга ихлосмандлик туйғусини сингдириши, санъатни тушунишга, она табиатни севишга ва уни жонкуярлик билан қўриқлашга ўргатиши керак.

Қонун асосларида умумий таълим ўрта мактабининг ўқувчиларни актив меҳнат ва жамоат фаолиятига, касбни онгли равишда танлаб олишга тайёрлаш сингари жуда муҳим вазифаси кўрсатиб берилган. Мактабнинг ҳаёт билан боғланишини бундан буён ҳам мустаҳкамлаш, ўқувчи ёшларнинг ҳар бир иқтисодий районнинг малакали ишчи кадрларга бўлган эҳтиёжларини ҳисобга олиб, халқ хўжалигида меҳнат қилиш руҳида тарбиялашга йўллашга эришиш муҳимдир. Худди шу мақсадларни кўзлаб мактаблардаги меҳнат дарсларини яхшироқ ташкил этиш чоралари кўрилмоқда, қарийб уч мингта мактабда ҳозир автомобиль ҳайдашни ўргатиш ва салкам олти минг мактабда тракторларни ва бошқа қишлоқ хўжалик машиналарини ўргатиш жорий этилди, яна 15 мингта мактабда шундай таълимни жорий этиш программаси белгиланди.

Ёшларга таълим ва тарбия бериш соҳасида қишлоқ мактаби катта тажриба орттирган. Шу билан бирга, КПСС Марказий Комитети билан СССР Министрлар Советининг «Қишлоқ умумий таълим мактабининг иш шароитларини янада яхшилаш тадбирлари тўғрисида»ги қарорида таъкидлаб ўтилганидек, кўпгина қишлоқ мактабларининг таълим-тарбия иши савияси ҳозирча замонавий талаблардан орқада қолмоқда, уларнинг таълим-моддий базаси мустаҳкамлашни талаб қилади. Бир қанча республикалар, ўлкалар ва областларда мактаб қурилиши суст. Айрим жойларда болаларни мактабга ва мактабдан уйларига машинада элтиб қўйиш йўлга қўйилмаган.

Қишлоқ умумий таълим мактабига доимий эътибор берилиши керак. КПСС Марказий Комитети билан СССР Министрлар Советининг қарорида қишлоқдаги мактаб маорифини такомиллаштиришнинг янги типовой мактаб бинолари, ўқувчилар учун интернатлар, ўқитувчилар учун уй-жой бинолари қурилишнинг, мактаб таълим-моддий базасини мустаҳкамлашнинг батафсил программаси белгиланган. Иттифоқдош ва автоном республикаларнинг Министрлар Советлари, ўлка ва область Советларининг ижроия комитетлари ана шу қарорни бажариш юзасидан катта ташкилотчилик ишини авж олдириб юборишлари ва уни тўла-тўкис амалга оширишни таъминлашлари лозим. Қишлоқ умумий таълим мактабларининг иш савиясини ошириш қишлоқдаги социал-сиёсий ривожланиш, иқтисодий ва маданий қурилиш вазифаларини ҳал этишда, шаҳар билан қишлоқ ўртасидаги муҳим тафовутларни тугатишда жуда катта аҳамиятга эга бўлади.

Мамлакатимизда болаларнинг мактабдан ташқари кўпдан-кўп муассасалари, чунончи пионерлар саройлари ва уйлари, ёш техниклар, табиатшунослар, туристлар станциялари, болалар кутубхоналари, спорт, санъат, музика мактаблари, пионер лагерлари ва шу сингарилар ташкил этилган. Мактабдан ташқари муассасаларнинг ишида Ленин комсомолининг роли айниқса катта. Ленин комсомоли ёш авлодни коммунистик руҳда тарбиялаш соҳасидаги барча кўп қиррали ишда партияга бебаҳо ёрдам бермоқда. Болаларни ҳар томонлама ўстириш ва тарбиялашда шу муассасаларнинг роли ортиб бораётганлигини ҳисобга олиб, қонун лойиҳасида мактабдан ташқари муассасалар тўғрисида алоҳида бўлим ажратилди.

Ижтимоий ишлаб чиқариш самарасини, меҳнат унумдорлигини ошириш, халқ хўжалигини техника билан қайта қуроллантиришнинг партия ишлаб чиққан муфассал программаси ҳозирги замон ишчисининг профессионал тайёргарлигига, билим ва умумий маданиятига юксак талаблар қўяди. Ҳунар-техника билим юртлари ва мактабларда ёш ишчиларни тайёрлаш ана шу юксак талабларга тўла-тўкис мос келади, ҳозир бу билим юртлари ва мактабларда салкам 3 минг йигит-қиз таълим олмоқда.

Қонун лойиҳасида ишчилар синфининг ўринбосарларини вояга етказувчи асосий мактаб бўлмиш ҳунар-техника ўқув юртларининг аҳамияти белгилаб берилган. Бунда ёшларга малакали ихтисос ва тугал ўрта маълумот берадиган ҳунар-техника билим юртларини ҳар томонлама кенгайтириш ҳунар-техника таълимини ривожлантиришнинг бош йўлидир.

Ҳозир мамлакатда 3—4 йил муддатда мутахассис етиштириб берадиган 1.300 га яқин ўрта ҳунар-техника билим юрти ишлаб турибди. Ўқув юртининг бу янги типи ёшларга ҳам, меҳнат коллективларига ҳам маъқул бўлиб тушди ва улар ўртасида обрў қозонди. Корхоналар раҳбарларининг айтишларича, ўрта ҳунар-техника билим юртини битириб келган ёш ишчилар дарҳол юксак меҳнат унумдорлигига эришмоқдалар, ишлаб чиқаришда яхши ўрнашиб олмоқдалар. Уларнинг кўплари техникумларда ва олий ўқув юртларида ўқишни давом эттирмоқда. Ўрта маълумотли малакали ишчилар — олий малакали мутахассисларни тайёрлаш учун ҳам яхши резервдир.

Халқ маорифининг таркибий қисми бўлган ҳунар-техника таълими системаси қайси корхоналар учун кадр тайёрлаб бераётган бўлса, улар билан бевосита боғланган ҳунар-техника билим юртларида ишчиларнинг ёш ўринбосарларини тайёрлаш ва тарбиялашга таъсир ўтказишни кучайтириш барча ишлаб чиқариш коллективларининг бурчидир. Бунга эса билим юртларини асбоб-ускуналар билан яхшироқ таъминлаш ва юксак малакали усталар—муаллимлар билан таъминлаш орқали эришилади. Ёш авлод меҳнат аҳлининг роли улуғворлигини, ишчилар синфининг тарихий вазифасини яхши тушунишидан, унинг шонли сафларида туришга интилишидан бутун жамиятимиз манфаатдордир.

Бизнинг мамлакатимизда 4270 та техникум ва бошқа ўрта махсус ўқув юртлари бўлиб, уларда 4 миллион 500 минг йигит-қиз таълим олмоқда. Мамлакат ўрта маълумотли ишчиларни тайёрлашга аста-секин ўтаётган бир шароитда техник анча юксак махсус тайёргарликкагина эга бўлиб қолмай, шу билан бирга юксак умумий назарий тайёргарликка ҳам эга бўлиши, ижтимоий ҳаётда фан ва техникада содир бўлаётган ўзгаришларни яхши тушуна оладиган бўлиши зарур.

Мамлакатда ўрта махсус таълимни янада ривожлантириш тўғрисида гапирганда, бу катта ва муҳим ишда ўз қарамоғида ўрта махсус ўқув юртлари бўлган министрликларнинг масъулиятини ҳам таъкидлаб ўтмоқ керак. Халқ хўжалиги айрим тармоқларининг ўрта малакали мутахассисларга бўлган эҳтиёжларини тўғри аниқлаш, олий ва ўрта махсус маълумотли кадрлар тайёрлаш билан шу кадрлардан фойдаланишнинг энг мақбул нисбатини белгилаш, техникумларда мутахассислар тайёрлаш сифатини ошириш ана шу министрликларга боғлиқ.

Қонун асослари лойиҳасида олий мактабга катта ўрин берилган.

Ҳозир мамлакатда 825 та олий ўқув юрти бўлиб, уларда 4 миллион 600 мингдан ортиқ студент таълим олмоқда.

Олий мактаб халқ хўжалиги учун юқори малакали кадрлар тайёрлаш вазифаларини асосан муваффақиятли суратда ҳал этмоқда.

Кейинги вақтларда олий ўқув юртларига кираётган ёш ишчилар, колхозчилар ва ҳарбий хизматдан бўшаган жангчилар сони ғоят кўпайди. 540 олий ўқув юртида ишлаб турган тайёргарлик бўлимлари бу соҳада муҳим роль ўйнамоқда. Совет олий мактаби анча катта муваффақиятларга эришди. Аммо олий мактабнинг фаолиятида КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг «Мамлакатда олий таълимни янада такомиллаштириш тадбирлари тўғрисида»ги қарорида кўрсатиб ўтилган камчиликлар ҳали тамомила тугатилган эмас.

Ўртоқ Л. И. Брежнев студентларнинг бутуниттифоқ слётида сўзлаган нутқида бундай деган эди: «Ҳозирги кунда совет мутахассиси марксча-ленинча таълим асосларини яхши эгаллаган, партия ва мамлакатнинг сиёсий мақсадларини аниқ-равшан билиб олган, кенг илмий ва амалий тайёргарликка эга бўлган, ўз ихтисосини мукаммал эгаллаган кишидир.

Ҳозирги кунда совет мутахассиси меҳнатни илмий ташкил этиш принципларини амалда қўллашга қодир бўлган моҳир ташкилотчидир. У одамлар билан ишлашни билади, коллектив тажрибасини ардоқлай олади. Ўртоқларнинг фикрига эътибор бериб, эришилган натижаларни танқидий баҳолай олади.

Ҳозирги мутахассис — юксак маданиятли, ўткир зеҳнли кишидир, умуман янги, социалистик жамиятнинг ҳақиқий зиёлисидир, албатта».

Фан-техника, социал ва маданий тараққиёт талабларига, коммунистик қурилиш вазифаларига жавоб берадиган шундай мутахассисларни тайёрлаш олий мактабнинг вазифаси ва бурчидир. Бу фазилатлар таълим-тарбия жараёни, илмий ишнинг бутун мазмуни билан, ижтимоий фанлар ва махсус фанлар кафедралари, партия, касаба союз ва комсомол ташкилотлари томонидан такомиллаштирилиши лозим.

Фан-техника тараққиёти суръатларини жадаллаштириш фундаментал фанлар бўйича, фан ва техниканинг энг янги йўналишлари бўйича тобора кўпроқ мутахассислар тайёрлашни талаб этади. Бошқаришнинг автоматлаштирилган системалари, амалий математика, иқтисодий кибернетика, электрон-ҳисоблаш машиналарининг конструкциясини тузиш, молекуляр биология, криоген ва лазер техникаси каби соҳаларда кадрлар тайёрлашни ғоят кенгайтириш керак. Экономикани бошқариш асосида

(Давоми учинчи бетда).

ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ VI СЕССИЯСИ

Депутат К. Т. МАЗУРОВ докладининг охири

(Боши иккинчи бетда).

мутахассислар тайёрлашни кенгайтириш ва бу ишнинг сифатини яхшилаш учун қўшимча тадбирларни амалга ошириш талаб этилади. Олий ўқув юртлари бу соҳада бажараётган ишларнинг ҳозирги кўламлари бизни қаноатлантира олмайди.

КПСС Марказий Комитетининг 1973 йил апрель Пленуми кўрсатган йўл-йўриқларни эътиборга олиб, мамлакатимизнинг халқаро иқтисодий алоқалари соҳасида, жумладан, ташқи савдо, илмий-техникавий ахборот, патент ва лицензия ишлари соҳасида, шунингдек жаҳон фани, техникаси ва технологиясининг ютуқларидан тез ва самарали фойдаланиш билан боғлиқ бўлган бошқа бир қанча профиллар бўйича мутахассислар тайёрлашни яхшилаш зарур. Биз социалистик иқтисодий интеграция комплекс программасини амалга ошириш жараёнида Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашига аъзо бўлган мамлакатлар билан биргаликда иқтисодий ва илмий-техникавий ҳамкорликнинг янги босқичига ўтганлигимиз учун ҳам бу чора ғоят муҳимдир.

Олий мактаб олдида таълимнинг мазмуни ва методларини доим такомиллаштириш, студентларга мустақил ишлашнинг мустаҳкам малакаларини ўргатиш, уларда ижодий тафаккурни ривожлантириш вазифаси турибди. Таълимнинг энг янги методларидан, электрон-ҳисоблаш техникаси ва модель қурилмаларидан кенг ва моҳирлик билан фойдаланиш, таълим жараёнида телевидение ва кинони кенг қўлланиш бу соҳада муҳим роль ўйнамоғи лозим.

Йирик илмий кучларни тўплаган олий мактаб илмий тадқиқот фаолиятини бутун чоралар билан кенгайтириши, унинг назарий савиясини ошириши, академик ва тармоқли илмий тадқиқот муассасалар билан ҳамкорликни ривожлантириши, илмий ишнинг самарадорлигини оширишга эришиш, унинг натижаларини моддий бойлик ишлаб чиқариш соҳасига ва таълим тарбия жараёнига тадбиқ қилишга эришуви лозим.

Олий таълим педагогикаси проблемаларини, программали таълим назариясини ва олий ҳамда ўрта малакали мутахассислар тайёрлашни ташкил этиш асосларини жадал ишлаб чиқиш керак. СССР Олий ва ўрта махсус таълим министрлиги янги олий ўқув юртларини вужудга келтириш ва уларни территориялар бўйича жойлаштириш ҳақидаги таклифларни зўр эътибор билан қараб чиқиши, бу масалаларни ҳал этганда уларни олий ўқув юртларини кўпроқ ихтисослаштириш ва кооперациялаш билан боғлаб олиб бориши, эндигина ташкил этилган ўқув юртларига ҳар томонлама ёрдамни уюштириши, маориф системасида, фанни тараққий эттиришда университетларнинг ролини кучайтириши зарур.

Ўрта махсус ва олий ўқув юртларини тамомлаб чиқувчи кишилардан тўғри фойдаланишни таъминлаш давлат нуқтаи назаридан ғоят муҳим вазифадир. Афсуски, бу ишдаги камчиликлар ҳали тугатилмаган. Мамлакатда таълим системасини такомиллаштириш халқ хўжалигини ривожлантиришнинг узоқ даврга мўжалланган планларини ишлаб чиқиш билан боғланган. Ўрта ва олий малакали мутахассислар тайёрлашни планлаштириш учун беш йиллик доиралари кифоя қилмаётир. Планлаштириш экономикани узоқ муддатга мўлжаллаб планлаштириш билан ва фан-техника тараққиётини прогноз қилиш билан маҳкам боғлаб олиб борилиши лозим.

Мамлакат халқ маорифи системасининг барча бўғинлари олдида турган масъулиятли вазифаларни муваффақиятли ҳал этиш аввало ўқитувчига, унинг ғоявий эътиқодига, профессионал маҳоратига, умумий маданий савиясига боғлиқдир. Фикр доираси кенг бўлиб, марксча-ленинча методологияни эгаллаган, ўқитилаётган фаннинг ва унга яқин фанларнинг ҳозирги ҳолатини яхши билган, педагогика ва психология масалаларини яхши билган, ўз билимини доим оширишга интилиб, профессионал маҳоратини такомиллаштириб борадиган ўқитувчигина ёшларга яхши таълим ва тарбия бера олади. Энг яхши совет педагогларининг тажрибасини илмий жиҳатдан умумлаштириш ва актив ёйишга эътиборни кучайтириш лозим.

Кадрларнинг малакасини ошириш соҳасидаги ишни янада кучайтириш — олий мактабнинг, министрликлар, идораларнинг, халқ маорифи органларининг муҳим ва доимий вазифаларидан биридир. Мамлакатда институтлар шаҳобчаларининг, олий ўқув юртлари ҳузурида педагог кадрлар малакасини, шунингдек халқ хўжалиги ва маданиятнинг бошқа соҳалардаги мутахассислар малакасини ошириш факультетлари ва махсус курслар шаҳобчаларининг кенгайтирилганлиги бунга ёрдам бериши лозим.

Совет оиласи коммунизм учун онгли, билимли, актив курашчиларни тарбиялаб ўстиришда давлатга, ўқув юртларига жуда катта ёрдам беради. Асослар лойиҳаси ота-оналарнинг ана шу асосий бурчини лозим даражада акс эттиради. Ўқув юрти, оила ва жамоатчиликнинг биргаликда бамаслаҳат иш кўришигина ёш авлодни чинакам тарбиялаш учун зарур заминларни вужудга келтиради.

Ижтимоий тараққиёт ва фан-техника тараққиётининг талабларига мувофиқ халқ маорифини юксак даражага кўтариш мактабларнинг ва бошқа ўқув юртларининг ўқув-моддий базасини янада мустаҳкамлашни кўзда тутади. Давлат шу мақсадлар учун кўп маблағ ажратиб бермоқда. Ўтган беш йилликда олий ўқув юртлари, техникумлар, умумий таълим мактаблари ва ҳунар-техника билим юртлари бинолари қурилишигагина 5,5 миллиард сўмдан ортиқ маблағ сарф қилинганлигини, шу беш йилликда эса ана шу мақсад учун 8 миллиард сўмдан ортиқ маблағ ажратиб берилишини айтиб ўтиш кифоядир.

Давлат корхоналари, касаба союзлари, Ленин комсомоли ва бошқа жамоат ташкилотлари халқ маорифи муассасаларининг ўқув-моддий базасини ривожлантиришда актив қатнашмоқдалар.

Колхозлар мактаб бинолари, мактаб ҳузуридаги интернатлар, ўқитувчилар учун уй-жойлар қуриб бериш соҳасида катта иш қилмоқдалар.

Меҳнаткашлар депутатлари Советларининг ижроия комитетлари халқ маорифининг барча эҳтиёжларини қондириш учун зўр бериб ҳаракат қилиб мактабгача тарбия муассасалари, мактаблар, ҳунар-техника билим юртлари, ўқув юртлари биноларини, ётоқхона ва интернат биноларини, ўқитувчилар учун турар-жойларни қуриб битказиш ва фойдаланишга топшириш устидан контролни кучайтиришлари лозим. Ўз ихтиёридаги корхоналар ўқув ускуналари, приборлар, таълимнинг техникавий воситаларини тайёрлаётган министрликлар ҳамда идоралар зиммасига алоҳида масъулият юкланади.

Бизнинг мамлакатимизда Коммунистик партия раҳбарлигида халқ маорифини ривожлантириш соҳасида катта тажриба тўпланди. Бу тажриба халқимизнинг мулки бўлиши билан бирга бошқа мамлакатларда халқ маорифини ривожлантириш учун ҳам катта аҳамиятга эгадир. Совет Иттифоқи ўз тажрибасини саҳийлик билан баҳам кўрмоқда, ишчиларни ва мутахассисларни тайёрлашда жаҳондаги кўп давлатларга ўз миллий озодлиги учун курашаётган халқларга бевосита ёрдам ва мадад бермоқда. Мактабимиз фаолиятининг бу жиҳати ҳам қонун лойиҳасида лозим даражада акс эттирилган.

Депутат ўртоқлар! Халқ маорифи масалаларининг Олий Советнинг ушбу сессияси кун тартибига қўйилиб, муҳокама қилиниши партиямизнинг ёш авлодга таълим ва тарбия бериш соҳасидаги программа қоидаларини, КПСС XXIV съездининг қарорларини янада актив амалга оширишга, Ватанимиз халқ хўжалиги, фан ва маданияти учун сиёсий жиҳатдан чиниққан юқори малакали кадрларни тайёрлаш ишига шубҳасиз ёрдам беради, тўққизинчи беш йиллик планларини муваффақиятли бажариш ишига хизмат қилади.

Халқ маорифи тўғрисидаги қонун асосларида белгиланган асосий принципларни ва вазифаларни оғишмай амалга ошириш, уларни турмушга изчиллик билан тадбиқ этиш — мамлакатимизда инсоният тарихида энг маърифатли, энг уюшган ва меҳнатсевар жамиятни — коммунистик жамиятни вужудга келтиришнинг муҳим омилларидан бири бўлади. **(Давомли қарсаклар).**

СССРДА УМУМИЙ ЎРТА ТАЪЛИМНИНГ АҲВОЛИ ВА УНИ ЯНАДА ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЧОРАЛАРИ ТЎҒРИСИДА

СССР маориф министри М. А. ПРОКОФЬЕВ докладининг баёни

Қонун асослари лойиҳаси, деб таъкидлади министр, СССРда халқ маорифи эришган улуғвор ютуқларни мустаҳкамлайди ва унинг ривожланган социалистик жамиятга муносиб янги босқичини реал акс эттиради. Бу ҳужжат Коммунистик партия ва Совет ҳукуматининг совет кишилари маданияти ва билимини янада юксалтиришга қаратилган сиёсатининг ёрқин ифодасидир.

КПСС XXIV съезди шу беш йилликда ёшларни ялпи ўрта таълим олишга тўла ўтказиш вазифасини белгилаб берди, Ўқувчиларни ижтимоий фойдали меҳнатга актив ва собит қадамлик билан тайёрлаш учун умумий таълим мактаблари ўқув материал базасини янада мустаҳкамлаш, таълим-тарбия сифатини янада кўтариш чораларини кўриш вазифаларини қўйди. Совет мактаби шу вазифаларни бажариш устидан матонат билан иш олиб бормоқда.

Ўрта маълумот олаётган ёшлар йилдан-йилга кўпайиб бормоқда. Шу йил беш миллионга яқин киши саккиз йиллик маълумот олди. Бундан саккиз йил аввал биринчи синфга қабул қилинган ҳар юз боладан 92 ўсмирин шу мактабни ўз вақтида битириб чиқди.

Ўрта мактаблар кўпайди, деб давом қилди докладчи. Кейинги етти йил ичида ўрта мактаблар 15 мингта кўпайди ва ҳозирги вақтда 46,7 мингтага етди. Бизда ҳаётга қадам қўяётган ёшларнинг 75 процентдан ошиғи тўла ўрта маълумот олмоқда.

Совет кишилари, деб давом қилди ўртоқ Прокофьев, мамлакатимизда маълумотни саккиз йиллик мактаб ҳажми билан чеклаб қўйиб бўлмаслигини яхши билишади. 1972 йилда саккиз йиллик мактабни битириб чиққан ҳамма ўсмиринлар турли ўқув юртларида, шу жумладан ҳунар-техника мактабларида таълим олишни давом эттиришди. 1973 йилда ва ундан кейинги йилларда ҳам шундай бўлиб қолиши учун зарур шарт-шароитлар яратилди.

Ҳозирги вақтда мактаблар умумий ўрта таълимга ўтишни поёнига етказиш вазифасини бажаришда энг масъулиятли босқичда турибди. Бу вазифани тўла амалга ошириш даставвал ҳамма мактабларда ўқув тарбия процесси сифатини янада оширишга боғлиқ.

Докладчи қишлоқ мактабларининг ишига алоҳида тўхталиб ўтди. Қишлоқларда 130 мингдан ошиқ ёки мамлакатимиздаги мактабларнинг 80 проценти ишлаб турибди. Қишлоқ мактабларининг ўқувчилари жами мактаб ўқувчиларининг ярмини ташкил қилади. КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг «Қишлоқ умумий таълим мактаблари иш шароитларини янада яхшилаш чоралари тўғрисида» қабул қилган қарорида белгилаб берилганидек қишлоқ мактаблари ишини такомиллаштириш муҳим партия топшириғи бўлиб бормоқда.

Халқ бу қарорни якдиллик билан маъқулламоқда, дейди докладчи. Маориф ходимлари партияга, унинг Марказий Комитетига, Совет ҳукуматига, шу қарорни қабул қилишда ташаббус кўрсатган шахсан ўртоқ Л. И. Брежневга сидқидилдан миннатдорчилик билдирадилар ва қарорни тўла амалга ошириш учун ҳамма куч-қувватларимизни сарфлаймиз, деб ишонтирадилар.

Таълим-тарбияни такомиллаштириш ишлайдиган ёшларни ўқитиш системасини янада ривожлантириш билан ҳам боғланган. Касаба союзлар, комсомол ташкилотлари, халқ маорифи органларининг: «ҳар бир ёш меҳнаткаш ўрта маълумотли бўлсин», деган шиор остида ёшлар оммавий ҳаракатини кенг қулоч ёйдириш борасидаги ишларига кўрик эълон қилинди. Бевосита корхоналарда кечки мактаблар, уларнинг филиалларини ташкил этиш ишлари олиб борилмоқда. Масалан Свердлов областидаги 240 та кечки мактаблардан 125 таси бевосита корхоналарда ишлаб турибди. Урал машинасозлик заводида, Нижний Тагиль ва Серево металлургия заводларида, шимолий қувур заводи ва бошқа кўп заводларда ёш ишчиларга таълим бериш тўғрисида катта ғамхўрлик қилинмоқда.

Докладда таълим-тарбиянинг биринчи навбатда ўқитиш мазмунини такомиллаштириш ва муаллим кадрлар иш малакасини ошириш билан, шунингдек мактабгача ижтимоий таълим-тарбияни, мактабдан ташқари болалар муассасалари системасини кенг кўламда ривожлантириш билан боғлиқ таълим-тарбия самарадорлигига катта ўрин берилган. Бунинг учун совет муаллимлари ва методистлари олимларнинг катта ёрдамидан фойдаланиб, программа ва дарсликларни фан, техника ва социал тараққиёт ҳозирги ривожланиш даражасига мос келадиган қилиб янгилаш борасида зарур ишларни бажаришди.

Партия XXIV съезди, деб давом қилди докладчи, ёшларни ўқитиш ва тарбиялаш ишлари янги авлодда коммунистик эътиқод ва ахлоқ, социалистик Ватанга чексиз садоқат ҳис-туйғулари шаклланишига хизмат қилмоғи лозим, деб астойдил таъкидлади.

Агар мактабларнинг ишлари ўқувчиларнинг илм-фан асосларини эгаллаб олишлари, бирон меҳнат усулларига ўргатиш билангина чекланиб қолганида биз янги совет кишиси маънавий қиёфасини шакллантиришда керакли муваффақиятларга эриша олмаган бўлур эдик. Меҳнатга онгли, ижодий актив ёндошиш, юксак ғоявийлик ва маданият, оташин ватанпарварлик, пролетар интернационализмига садоқат, буржуазия идеологиясига муросасизлик, эскилик қолдиқларига қарши кураш, бурч ҳисси ва интизомли бўлиш шундай инсоннинг асосий фазилатларидир...

Совет муаллимлари партиянинг кўрсатмаларига амал қилиб, ўқувчиларда марксизм-ленинизм дунёқараши ва коммунистик ахлоқни шакллантиришни диққат марказларида доимо сақлаб келмоқдалар ва бу борада қаттиқ ишламоқдалар. Янги дарсликлар ва қўлланмаларда дунё қараш масалалари чуқурроқ очиб берилмоқда. Ленин асарлари ҳамда партия ва ҳукумат қабул қилган энг муҳим қарорларнинг асл нусҳаларини ўрганиш жорий этилди.

СССР халқлари ихтиёрий равишда миллатлараро муомала тили сифатида танлаб олган рус тилини ўрганишни яхшилаш чоралари кўрилмоқда. Ҳамма ўқувчилари ўз она тили билан бирга ихтиёрий равишда рус тилини ҳам ўрганувчи миллий мактаблар учун бу проблема айниқса актуалдир.

Мактабларнинг юқори синфларида бошланғич ҳарбий таълим жорий этилиши ҳарбий ватанпарварлик таълим-тарбиясини кучайтириш ишига хизмат қилди. Ўқувчиларнинг Ленин музейлари, совет халқининг революцион жанговар ва меҳнат шон-шуҳрат музейлари интернационал дўстлик клублари очиш борасидаги кўнгилли ижодий ишлари кенг кўламда ривожланмоқда. Кейинги ўн йил мобайнида мактаб комсомол ва пионер ташкилотлари анча мустаҳкамланди.

Кўпгина шаҳарларда муваффақиятли ишлаб турган мактаблараро меҳнат таълими марказлари зўр эътиборга сазовор бўлмоқда. Одатда бундай марказлар корхоналарнинг кучлари билан очилмоқда ва турли ихтисос берувчи хилма-хил ўқув устахоналарига эга, баъзи корхоналарнинг тажрибали ишчилари эса инструкторлар сифатида жалб қилинмоқда. Шундай марказлар ишини янада такомиллаштириш халқ маорифи органлари, хўжалик ташкилотларининг олдида турган вазифалардан биридир.

Совет кишиси шахсини ҳар томонлама камол топтириш — коммунистик тарбиянинг энг муҳим вазифасидир, деб ўргатади партиямиз. Мактабларда бу вазифа илмий таълимни ижтимоий фойдали меҳнат ҳамда болаларнинг спорт, ҳар хил санъат турлари, техникавий ижодиёт ва қишлоқ хўжалик тажриба станциялари, туризмдаги хилма-хил фаолиятлари билан бирлаштириб ҳал этилмоқда.

Мактаб коллективлари, деб таъкидлади М. А. Прокофьев, ғоявий тарбиявий ишлар даражасини янада ошириш устидан қаттиқ иш олиб бормоқда. Аммо ҳали сиёсий жиҳатдан етарлича тарбияланмаган, ўз иши ва бурчига лоқайд, жамият орасида ўзини тўғри тута олмайдиган айрим ёшлар бор. КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари Л. И. Брежнев 1967 йил февралида ВЛКСМ Марказий Комитетининг пленумида нутқ сўзлаб: «Ҳар бир ёш инсон учун, унинг эътиқоди учун, ҳаётдаги актив позицияси учун кураш олиб бориш бизнинг вазифамиздир» деган эди. Биз бу гаплар даставал ҳар бир ёшга, инсон ўз болалик ва ёшлик йилларини ўтказувчи мактабга тааллуқли эканлигини биламиз. Ғоявий-сиёсий, меҳнат, ахлоқий, эстетик жисмоний тарбияни янада яхшилаш муҳим вазифамиз бўлиб биз буни оила, комсомол, ижодий союзлар ва ташкилотлар билан ҳамдўстликда сабот матонат билан ҳал қилиб борамиз.

Мактаблар фаолиятининг муваффақияти, деб давом қилди докладчи, ўз вазифаларини ҳал этиш йўллари тамомила муаллимга боғлиқ. Мамлакатимизнинг мактабларида 3 миллиондан ошиқ ўқитувчи ва бошқа педагог ходимлар фидокорона меҳнат қилишмоқда. Партия ва Совет давлати муаллимлар меҳнати ижтимоий-сиёсий аҳамиятини ошириш, уларнинг моддий аҳволини яхшилаш учун мумкин бўлган ҳамма ишларни қилмоқда. 1972—1973 ўқув йилидан бошлаб муаллимлар меҳнатига тўланадиган ҳақ ўрта ҳисобда 20 процент оширилди. Ўқитувчилар мана шу янги эътибор ва ғамхўрликка жавобан ўқувчиларни тарбиялаш ва ўқитишдаги фаолиятларини янада яхшиламоқдалар.

Докладчи таълим-тарбия мазмунини такомиллаштириш муаллимлар малакасини ошириш борасида бир қанча тадбирлар ўтказилишини тақозо этганлиги тўғрисида гапиради. Ҳар йили маориф системаси университетлар, педагогика институтлари ва билим юртларида янгитдан тайёрланган қарийб юз минг кишилик ўқитувчилар отряди билан тўлиб бормоқда.

Давлат мактабларнинг моддий-техника базаларини мустаҳкамлашга катта-катта маблағлар ажратмоқда. Саккизинчи беш йиллик йиллари мобайнида ҳамда шу беш йилликнинг икки йили ичида 11 миллион ўқувчига мўлжалланган янги мактаб бинолари қурилди. Неча ўн мингта ўқув кабинетлари ташкил этилди. Куни узайтирилган мактаблар ва группаларда тарбияланувчи ўқувчилар олти миллион кишига етди, мактаблар ҳузуридаги интернатлар ва интернат мактабларда 2,3 миллион киши истиқомат қилмоқда. Кўпгина республикалар ва областларда янги мактаб янги ўқув йилигача битказиб топширилсин, деган қатъий тартиб ўрнатилган. КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети қишлоқда мактаблар қуриш катта программасини белгилаб чиқишди. Шу программани ўз муддатида бажариш шарафли вазифамиздир!

Докладда мактаб ишини умумхалқ диққат-эътибор берадиган ишга айлантирган меҳнаткашлар депутатлари Советларининг катта ташкилий ишлари алоҳида таъкидлаб ўтилди.

Биз, деди пировардида М. А. Прокофьев, таълим-тарбия масалаларининг ССР Иттифоқи Олий Советида муҳокама этилишига мактаб ишини янада ривожлантириш ва такомиллаштиришга жуда катта эътибор ва ёрдам берилаётганлиги, деб қараймиз.

Совет мактаби тарихида унинг ишини, муаллимларнинг меҳнатини ҳамиша партия йўналтириб келди. Совет мактаби пойдеворини В. И. Ленин қўйган. Мактаб ишларининг КПСС Марказий Комитети, маҳаллий партия комитетлари ва ташкилотлари чуқур ўрганиб чиқмайдиган бирон принципиал масаласи бўлган эмас ва ҳозирда ҳам йўқ. Совет муаллимлари ёш авлодни тарбиялаш ва уларга билим бериш ўзларига ишониб топширилганлиги билан фахрланадилар.

Докладчи совет муаллимлари номидан депутатларни, КПСС Марказий Комитети, Совет ҳукуматини ишонтириб айтдики, педагогика ходимлари шонли ишларидан Коммунистик партия ва совет халқи фахрланса арзийдиган ёш авлодни тарбиялаб етиштириш учун ўз бурчларини шараф билан бажо келтирадилар, маориф соҳасидаги куч-ғайратларига ғайрат қўшадилар.

СССРДА ҲУНАР-ТЕХНИКА ТАЪЛИМИНИНГ АҲВОЛИ ВА УНИ ЯНАДА ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЧОРАЛАРИ ТЎҒРИСИДА

СССР Министрлар Совети ҳунар-техника таълими давлат комитети раиси А. А. БУЛГАКОВ докладининг баёни

Халқимиз, дейди А. А. Булгаков, КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукумати изчиллик билан ўтказиб келаётган ленинча ташқи сиёсий йўлни якдиллик билан қўллаб-қувватламоқда. Совет тинчлик программаси ҳамманинг эътиборига, тинчликсевар инсониятнинг чуқур миннатдорчилигига сазовор бўлди.

Ўртоқ Л. И. Брежневга «Халқлар ўртасида тинчликни мустаҳкамлаш учун» халқаро Ленин мукофотининг берилиши ва топширилиши КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежневнинг ялпи тинчлик ва халқлар хавфсизлигини таъминлашга қўшган жуда катта шахсий ҳиссаси юксак даражада баҳоланганлигининг далилидир.

ССР Иттифоқи Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари К. Т. Мазуровнинг СССР Олий Совети ушбу сессиясида қилган докладида мамлакатимиздаги халқ маорифининг аҳволи батафсил таҳлил қилиб берилди, уни янада такомиллаштириш чоралари баён этилди, деди нотиқ. ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг халқ маорифи тўғрисидаги қонун асослари лойиҳасида таъкидланадики, янги инсон, коммунизм актив бунёдкорини камол топтириш жамият социал-сиёсий ва иқтисодий тараққиётининг зарур шартларидан биридир. СССР Олий Советининг муҳокамасига қўйилган Қонун асослари лойиҳасини ҳамма қўллаб-қувватлайди, деб дадил айтиш мумкин.

Социализм қурилишининг ҳамма босқичларида ишчилар синфи етакчи яратувчи куч бўлиб келди ва шундай бўлиб қолмоқда. Партия ва ҳукумат ишчилар синфий сафларини кенгайтириш тўғрисида ишчилар синфининг муносиб ёш авлодини тайёрлаш ва тарбиялаш ҳақида доимо ғамхўрлик қилмоқдалар.

Давлат ҳунар-техника таълими системаси зиммасига ёшлардан халқ хўжалигининг ҳамма соҳаларига барвақт ва планли равишда малакали ишчилар тайёрлаб беришдек масъулиятли вазифа топширилган.

Мамлакатимиздаги чуқур иқтисодий ва социал-сиёсий ўзгаришлар жамиятнинг асосий ишлаб чиқарувчи кучи — ишчилар маданий-техникавий даражасида туб ўзгаришлар вужудга келтирди. Техника ва технологиянинг такомиллаштирилиши, ишлаб чиқаришни механизациялаш ва автоматлаш ишчилар меҳнати мазмунини анча ўзгартиради, уларнинг ҳунар тайёргарлик даражасига янги юксак талаблар қўяди. Фан, техника тараққиёти ишчи ва деҳқонлар меҳнатини техник, инженер ва агроном меҳнати билан тобора кўпроқ яқинлаштириб бормоқда.

Ҳунар-техника мактаби ходимлари, партия ёш ишчиларни тайёрлашни яхшилаш ишида олға сурилаётган вазифаларнинг нечоғлик янгилиги ва кенглигини биладилар, дейди докладчи. Ўртоқ Л. И. Брежнев касаба союзларнинг XV съездида ҳозирги замон ишчисини таърифлаб берди. Ҳозирги замон ишчиси техникавий ва иқтисодий билимларни эгаллаган сиёсий жиҳатдан актив киши, меҳнатга онгли ва ижодий муносабатда бўлувчи ва маданий савияси кенг кишидир.

Ёшларда шундай фазилатларни тарбиялаб етиштириш ўқув юртларимизнинг асосий вазифасидир. Саноат корхоналарида, қурилишларда, совхоз ва колхозларда билим юртларини битириб чиқиб ишлаётганлар малакали кадрларнинг асосий қисмини ташкил этади. Масалан, мамлакатимизнинг катта корхоналаридан бири — В. И. Ленин номли Магнитогорск металлургия комбинатида пўлат эритувчи ва қуювчиларнинг 80 проценти, вальцовшикларнинг 70 проценти, оператор ва пайвандловчиларнинг 80 проценти ҳунар-техника мактабларида тайёргарликдан ўтиб келган кишилардир.

Ҳунар-техника мактабларини битирганлар орасида ишлаб чиқариш илғорлари ва новаторлари, Ленин мукофоти ва Давлат мукофотининг лауреатлари, Социалистик Меҳнат Қаҳрамонлари анчагина бор.

Меҳнат аҳли дастлабки ФЗУ мактабларини, ҳунар мактаблари, ҳунар-техника мактаблари — 31 миллиондан ошиқ совет ишчисига ҳаётга йўлланма берган ҳунар-техника таълими системаси тараққиётининг бутун шонли йўлини меҳр-муҳаббат ва самимият билан эслайди.

Ҳунар-техника таълими ходимлари барча совет халқи билан бирга тўққизинчи беш йиллик план топшириқларини бажариш устида актив меҳнат қилмоқдалар. Докладчи шу беш йилликнинг икки йили ичида халқ хўжалигига 3,5 миллиондан ошиқ малакали ишчи юборилганлигини хабар қилади. Булар бутун саккизинчи беш йилликда тайёрланган малакали ишчиларнинг ярмидан ошиғини ташкил этади. Шу йил 1 миллион 817 минг киши тайёрлаб чиқазилади. Партия XXIV съездининг халқ хўжалиги соҳалари учун ёшлардан камида 9 миллион малакали ишчи тайёрлаш тўғрисидаги қарорларининг бажарилишига ҳеч бир шубҳа йўқ.

Ҳозир мамлакатдаги 5700 ҳунар-техника мактабларида 2,6 миллиондан ошиқ йигит-қиз 1100 хил ҳунарни ўрганмоқда. Аммо шуларга қарамай системада малакали ишчилар тайёрлаш миқёси ҳамон етарли эмас.

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети КПСС XXIV съездининг директиваларига асосланиб, бундан бир йил аввал «Ҳунар-техника таълими системасини янада такомиллаштириш тўғрисида» қарор қабул қилишди. Бу қарорда ўрта ҳунар-техника мактабларини мамлакат ишчилар синфини тўлдирувчи ёшлар тайёрлашнинг фан-техника революцияси даврига мос энг истиқболли шакли сифатида кенгайтириб ва мустаҳкамлаб бориш зарур деб топилган.

Беш йиллик охирига бориб шу мактабларнинг ўқувчилари кундузги ҳунар-техника ўқув юртларида таълим олаётганларнинг 40 процентини ташкил этади. Ўрта ҳунар-техника мактаблари ҳам ривожланиб бормоқда ва ўрта мактабни битирган ёшлар шу мактаблардан юқори малакали бўлиб чиқмоқда.

Яқин йиллар ичида 1—2 йиллик ҳунар-техника мактабларида оммавий касбдаги анча ишчилар тайёрлаб чиқариш мўлжалланади.

Ишчилар синфи сафларини планли равишда тўлдириб бориш ишларининг ҳаммаси министрлик ва идоралар, совет, хўжалик, касаба союз ва комсомол органларининг ғоят актив иштирокида ўтказилмоқда.

Ўқувчиларга таълим бериш ва уларни коммунистик руҳда тарбиялаш сифатини янада ошириш инженер, педагогик ходимлар ва ҳунар-техника таълими органлари актив меҳнат қилаётган асосий вазифалардан биридир. Кўпгина мактабларда таълим-тарбия бирлиги ҳамон етарлича таъминланмаяпти, ишчилар меҳнати мазмунидаги ўзгаришлар, бўлғуси ишчиларнинг ғоявий-сиёсий тарбиясига қўйилувчи юксак талаблар ҳамма вақт ҳам тўла назарда тутиляпти деб бўлмайди. Депутатлар СССР Олий Совети палаталарининг халқ маорифи, фан ва маданият ҳамда ёшлар масалалари билан шуғулланувчи комиссияларининг мажлисларида шу камчиликларни одилона кўрсатиб ўтишди.

Нотиқ ҳозирги вақтда ўқув планлари ва программаларини такомиллаштириш чоралари амалга оширилаётганлигини маълум қилади. Бу ишлар СССР маориф министрлиги, СССР педагогика фанлари академияси, министрликлар ва идоралар, илмий-тадқиқот институтлари олимларининг актив қатнашувида ўтказилмоқда.

Келгуси ўқув йилида ўрта билим юртларини янгича таълим заминига ўтказиш ҳамма касблар бўйича тамомила поёнига етказилиши кўзда тутилади.

Амалий фаолиятда ўқувчиларда коммунистик дунёқараш шакллантиришга, уларда юксак маънавий сифатлар, совет ватанпарварлиги ва социалистик интернационализм, меҳнатга ва ижтимоий мулкка коммунистик муносабатда бўлиб ишчилар синфининг революцион ва меҳнат анъаналарини сақлаш ва шай туриш каби юксак маънавий фазилатларни тарбиялашга алоҳида эътибор берилади.

Ёшларни В. И. Ленин ҳаёти ва фаолияти мисолида тарбиялаш кенг ёйилди. Ижтимоий фанлар ўқувчиларнинг коммунистик дунёқарашини шакллантиришда муҳим роль ўйнамоқда.

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежневнинг «Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг эллик йиллиги тўғрисида» қилган докладини чуқур ўрганиш КПСС XXIV съезди материалларини ўрганиш ишининг давоми ва таркибий бир қисми бўлиб қолди.

Ҳунар-техника таълимини ривожлантиришдаги сифат жиҳатидан янги босқич ўқув юртларини инженер-педагогик кадрлар билан таъминлаш ишлари яхшиланишини ҳам талаб қилади, дейди А. А. Булгаков, баъзи политехника олий мактабларида муаллим инженерлар тайёрлаб чиқарила бошланди. Айни маҳалда умумий таълим фанларининг муаллимлари — педагогика институтларини битириб чиқувчилар умумий таълим мактабларидан ташқари ҳунар-техника мактабларида ҳамда ўрта махсус ўқув юртларида ҳам ишлашга тайёрланишлари керак, деган зарурат вужудга келади.

Нотиқ халқ хўжалиги ҳамма тармоқларининг малакали ишчи кадрларга эҳтиёжларини назарда тутган ҳолда ёшларни ҳунарга қизиқтириш проблемасига катта эътибор беради. Яқин вақтлар ичида давлат комитети СССР госплани, иттифоқдош республикалар Министрлар Советлари ва қишлоқ хўжалик органлари билан бирга ўрта қишлоқ хўжалик техника мактабларини ривожлантириш тадбирларини ишлаб чиқмоғи лозим. Биз мамлакатимизнинг ҳар бир районида албатта шундай мактаблар ташкил этиш масаласи қўйилишини тўғри деб ҳисоблаймиз. Бу нарса умумий ўрта таълим системаси амалга оширилиши масалаларини ҳал этишни тезлаштириш, кадрларни ёшлар ҳисобидан мустаҳкамлаш ва қишлоқда маданий ўчоқлар вужудга келтириш имконини беради.

Докладчи ҳунар мактаблари қурилишига катта эътибор берилаётганлигини изҳор қилади. Яқин йиллар ичида ҳунар-техника таълими мактаблари анча кўпаймоғи лозим, деб таъкидлайди у. Шу беш йилликнинг ўзидагина 840 минг ўқувчи ўқийдиган янги ўқув юртларини қуриш кўзда тутилади. Давлат халқ хўжалиги соҳаларининг маблағлари ҳисобидан янги ҳунар мактаблари қуриш ва ишлаб турганларини кенгайтиришга ҳар йили зарур маблағлар ажратиб турибди, унга ишчи кадрлар тайёрланмоқда. Аммо шу капитал маблағлар ғоятда қониқарсиз равишда ўзлаштирилмоқда.

Малакали ишчилар тайёрлаш, сифатини ошириш, ҳунар-техника мактаблари соҳаларини кенгайтириш ишида соҳа министрликлари ва идораларнинг роли катта. Биз ўқувчилар қабул қилиш планларини бажаришда база яратишда ва уни замонавий машина-ускуналар билан жиҳозлашда, бўлғуси ишчиларга таълим бериш ва уларнинг коммунистик тарбиясини яхшилашда соҳа министрликлари ва идоралари бундан буён ҳам уларга конкрет ёрдам кўрсатиб боради деб ишонамиз.

Давлат ҳунар-техника таълими системаси мамлакатимиз халқ хўжалиги учун малакали ишчилар тайёрлаш вазифаларини ҳал этаборуб, бир қанча социалистик мамлакатлар ва ривожланаётган мамлакатларга миллий ишчи кадрлар яратиш ишида амалий ёрдам кўрсатиш борасида катта иш олиб бормоқда.

Совет ҳунар-техника таълими системаси яхши ташкил этилган малакали ишчи кадрларни юксак илмий асосда тайёрлаб бераётган система сифатида чет мамлакатларда эътироф этилмоқда.

Мамлакатимизда, дейди пировардида А. А. Булгаков, ёшларни тарбиялаш, уларга ҳунар ўргатиш умум партия, умум халқ ишидир. Ушбу сессияда халқ маорифи тўғрисида қонун асосларининг қабул қилиниши Коммунистик партия ва Совет давлати ёш авлод таълим-тарбиясига доимо эътибор бериб, бу тўғрида ғамхўрлик қилаётганлигининг янги далилидир. Нотиқ ҳунар-техника таълими ходимлари мамлакатимиз қаҳрамон ишчилар синфига муносиб ёшларни ўқитиш ва тарбиялаш ишига барча куч, билим ва тажрибаларини сарфлайдилар, деб КПСС Марказий Комитети, СССР Олий Совети ва СССР Министрлар Советини ишонтиради.

СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ VI СЕССИЯСИ

ЎРТА МАХСУС ВА ОЛИЙ ТАЪЛИМНИНГ АҲВОЛИ ВА УНИ ЯНАДА ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА

СССР Олий ва ўрта махсус таълим министри В. П. ЕЛЮТИН докладининг баёни

Халқ хўжалигининг барча тармоқлари учун, фан ва маданият учун планли равишда мутахассислар тайёрлаб берувчи олий ва махсус ўрта мактаблар халқ маорифи системасида кўзга кўринарли ўринни эгаллайди, деди министр. Олий ва махсус ўрта таълим эндиликда жуда катта миқёсдаги ишга айланди. Коммунистик партия билан Совет ҳукумати коммунистик қурилиш вазифаларини амалга оширишда бу муҳим соҳага катта аҳамият бермоқдалар.

КПСС XXIV съездида, КПСС Марказий Комитети Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежневнинг Бутуниттифоқ студентлар слётида сўзлаган нутқида, «Мамлакатда олий таълимни янада такомиллаштириш тадбирлари тўғрисида» партия ва ҳукуматнинг 1972 йил 18 июлдаги қарорида олий малакали мутахассислар тайёрлаш ва тарбиялаш соҳасида совет олий ва махсус ўрта мактабларининг қилган ишига юксак баҳо берилган, уларнинг фан-техника тараққиётини тезлаштиришда муҳим ўрин тутаётганлиги, экономика ва маданиятни ривожлантиришга тобора катта таъсир кўрсатаётганлиги уқтириб ўтилган.

Ҳозирги вақтда мамлакатдаги 825 та олий ўқув юртида олий маълумот берилмоқда. Мамлакатнинг эҳтиёжларига мувофиқ 400 дан кўпроқ ихтисос бўйича мутахассис кадрлар тайёрланмоқда. Махсус ўрта мактабларда ҳам жуда кўп мутахассислар етишиб чиқмоқда.

Олий ва махсус ўрта мактаблар Совет ҳокимияти йиллари мобайнида 28 миллионга яқин мутахассис тайёрладилар. Тўққизинчи беш йиллик планида 9 миллион мутахассис тайёрлаш тўғрисидаги топшириқ муваффақиятли бажарилмоқда. Бизнинг ўқув юртларимиз 1973 йилда халқ хўжалигига 1 миллион 882 минг мутахассис, шу жумладан 703 минг олий маълумотли мутахассис тайёрлаб беради.

Олий мактабларда 366 минг, махсус ўрта мактабларда эса 365 минг профессор, ўқитувчи ва илмий ходимлар ишлаб турибди.

Докладчи барча иттифоқдош ва автоном республикаларда ўз миллий кадрларини тайёрлаётган жуда кўп олий мактаблар ва техникумлар ташкил этилганлигини таъкидлаб ўтади. Олий ўқув юртларида барча миллат фарзандлари таълим олмоқда.

Бизнинг студентларимиз совет халқи коммунизм учун фидокорона меҳнат қилаётган ва курашаётган совет жамиятининг ғоявий-сиёсий бирлиги кучайган вазиятда таълим олиб, тарбияланмоқда. Совет студентлари жамиятимизнинг актив аъзоларидир. Уларнинг кўпчилиги касаба союзларининг аъзолари, 95 проценти комсомол аъзоларидир, 1 мингдан ортиқ студент маҳаллий Советларга ва республика Олий Советларига депутатликка сайланган. Студентлар қурилиш отрядларининг қарийб ярим миллион кишидан иборат армияси каникул кунларида халқ хўжалигига салмоқли ҳисса қўшмоқда.

Сўнгра В. П. Елютин студентларнинг сиёсий активлиги, уларнинг коммунистик эътиқодлилиги тобора ўсаётганлигини ва коммунистик партия ишига чексиз содиқ эканликларини айтади. Студентларнинг 1971 йил октябрида бўлиб ўтган Бутуниттифоқ слёти буни айниқса зўр куч билан намойиш қилди.

Бизнинг давримизда гуркираб ўсаётган фан-техника революцияси, коммунистик қурилиш миқёсларининг тобора кенгайиши, таълим мазмунини тинмай такомиллаштиришни, ўқитишни илмий иш билан мустаҳкам боғлаб олиб боришни ва студент ёшлар ижодкорлигини ҳамма чоралар билан ривожлантиришни талаб қилади. Шу билан бирга мутахассислар тайёрлаш ишини халқ хўжалиги барча тармоқларини, фан ва маданиятни ривожлантиришни илмий асосда олдиндан белгилаб ва узоқ келажакка мўлжаллаб планлаштириш керак.

Олий мактаб КПСС XXIV съезди қарорларини ва партия-ҳукуматнинг шу асосда 1972 йил 18 июлда эълон қилинган қарорини амалга ошира бориб, ҳозирги вақтда биринчи навбатда фундаментал фанлар соҳасида барча профилдаги мутахассислар тайёрлашни кучайтириш йўлида фаол иш олиб бормоқда. Бу фанлар ўз соҳасида ҳам ва фан ҳамда техниканинг бошқа турдош соҳаларида ҳам мустақил иш олиб бориш учун мустаҳкам пойдевор яратиб беради. Шу мақсадда, жумладан, янги ихтисослар пайдо бўлмоқда, янги факультетлар ва олий мактаблар ташкил этилмоқда, бир қанча олий ўқув юртлари фан ва техниканинг янги йўналишлари учун кадрлар тайёрлаш мақсадида ўз профилларини ўзгартирмоқдалар.

Докладчи мутахассислар тайёрлаш сифатини янада ошириш тадбирларига батафсил тўхталиб ўтди. Таълим методини такомиллаштириш, деди министр, энг муҳим тадбирлардан биридир. Таълим-тарбия процессини илмий асосда ташкил этиш, катта ёшдагиларни ўқитишнинг педагогик ва психология проблемаларини илмий асосда ишлаб чиқиш, ўқув планлари ва программалари мазмунини бойитиш, ўқитиш процессида таълимнинг техникавий воситаларидан кенг фойдаланиш масалалари олий ва махсус ўрта мактабларнинг энг муҳим проблемаларидир.

Олий ва махсус ўрта таълимни янада ривожлантириш, фан ва техниканинг янги йўналишлари бўйича мутахассислар тайёрлаб чиқариш суръатлари ва уни ўстириш истиқболлари, барча профилдаги мутахассислар тайёрлаш сифатини оширишнинг зарурлиги ўқув юртларининг моддий базасини мустаҳкамлаш соҳасида янада қатъий чоралар кўришни талаб қилади. Биз саноат министрликларидан ва хўжалик ташкилотларидан таълим-илмий ишларга доир асбоб-ускуналарни фан ва техниканинг ҳозирги замон даражасига мувофиқлаштириш учун олий ва махсус ўрта мактабларни техника билан қайта қуроллантиришда бизга зарур ёрдам беришларини сўраймиз. Бутун халқ маорифи системаси учун ўқитишнинг техникавий воситаларини, таълим ва илмий ишлар учун керакли асбоб-ускуналарни ишлаб чиқарувчи саноатнинг махсус тармоғини вужудга келтириш, шунингдек, таълим кинофильмларини ишлаб чиқарувчи, дарсликлар ва ўқув қуролларини уларга бўлган ва тобора ортиб борган эҳтиёжни тўла қондирадиган даражада нашр этиш бўйича ихтисослаштирилган фирмалар ташкил этиш зарур бўлиб қолди.

Шундан кейин министр университетларда ўқитишнинг роли тобора ошаётганлиги тўғрисида гапирди. Университетларда йирик назарий ва амалий проблемаларни, айниқса, турли фанлар бир-бирига боғланган вазиятлардаги проблемаларни, шунингдек фандаги турли йўналишларни ривожлантириш учун хусусан қулай шароит мавжуддир. Бу эса юксак малакали мутахассислар ва илмий ходимлар тайёрлаш учун яхши имконият яратиб беради. Маълумки, кейинги вақтларда халқ хўжалигининг турли тармоқларида бундай мутахассислар учун эҳтиёж айниқса кучайиб кетди. Университетлар мамлакатдаги барча олий мактаблар учун ҳам умумий фанлар ва ижтимоий фанлар ўқитувчилари тайёрлашлари ва уларнинг малакасини системали равишда оширишлари лозим. Биз университетларни олий мактабнинг илмий методик марказига айлантириш тадбирларини ишлаб чиқмоқдамиз ва амалга оширмоқдамиз. Министрлик ҳузурида тузилган университетлар оекторлари бутуниттифоқ кенгаши ҳам мана шу ишга ёрдам беради.

Назарий ва амалий тайёргарликнинг бирлиги, таълимнинг ҳаёт билан алоқасини мустаҳкамлаш ҳамиша совет мактабининг хусусияти ва фазилати бўлиб келди, деб сўзини давом эттирди докладчи. Шу муносабат билан саноат, қишлоқ хўжалиги, медицина, маданият ходимлари дастлаб практикант-студент, стажер, кейинчалик ёш мутахассис сифатида ишлайдиган мутахассисларни тарбиялаш соҳасидаги ишларини бўшаштириш эмас, балки аксинча, кучайтиришлари ва масъулиятни оширишлари лозим.

Партия ва ҳукумат қарорларига мувофиқ сиртқи ва кечки таълим системаси такомиллаштирилмоқда, уларнинг самарадорлиги оширилмоқда, ўқитиш процесси структураси яхшиланмоқда. Ёшларни олий ва махсус ўрта мактабларга қабул қилишни такомиллаштириш соҳасида ҳам катта иш олиб борилмоқда. Ўқув юртлари олдига қабул комиссиялари ишига жамоатчиликни кенгроқ тортиш вазифаси қўйилмоқда, дейди В. П. Елютин. Олий мактабларда ишчилар, колхозчилар учун ва армия сафидан бўшаб келганлар учун тайёрлов бўлимлари тобора кўпайтирилади. Бу бўлимлар олий мактабларга кирувчи ёшларнинг сифат составини яхшилашда ғоят муҳим роль ўйнамоқда.

Социалистик ишлаб чиқаришни тез суръатлар билан ривожлантиришда, унинг самарадорлигини, меҳнат унумдорлигини оширишда мутахассисларнинг ғоят катта роль ўйнаётганликларини уқтириб ўтиб, министр бундай деди: олий ва махсус билим юртлари ходимлари мутахассислардан фойдаланишни яхшилаш зарур эканлиги ҳақида ўртоқ Мазуров докладида қилинган таклифни тўла равишда қўллаб-қувватлайдилар.

Докладчи техникумларни ривожлантириш, махсус ўрта маълумотга эга бўлган кадрларни тайёрлашни такомиллаштириш масалаларига катта эътибор берди. Махсус ўрта маълумотли кадрлар кичик мутахассислар сифатида ҳам, бир қанча жойларда эса юксак малакали ишчилар сифатида ҳам ишлаб чиқаришда муҳим роль ўйнамоқдалар. Мамлакатда ўрта маълумот олаётган барча ёшлар орасида техникумларни битириб чиқаётганлар қарийб 20 процентни ташкил қилади. Шундай қилиб техникумлар ўрта маълумот беришда мактаблар билан баб-баравар қатнашмоқдалар ва баъзи маҳаллий маориф бўлимлари ходимлари ўрта мактаб ўқувчиларини саккизинчи синфни битиргандан кейин техникумларга киришга халақит беришга уриниб нотўғри иш қилаётирлар.

Техникумлар ва билим юртларининг кўпчилик қисми ўз ихтиёрида бўлган тармоқ министрликлари ва идоралар бу техникумлар ва билим юртларида ёшларни ўқитиш ва тарбиялашни янада такомиллаштиришни таъминлай оладиган замонавий моддий база яратиш тўғрисида кўпроқ қайғуришлари керак.

В. И. Ленин коммунизм қурилишининг иқтисодий ва социал-сиёсий проблемаларни ҳал этиш — янги кишини шакллантириш билан, «Ҳар томонлама ривожланган ва ҳар томонлама билимдон кишиларни» тарбиялаб етиштириш ва ўқитиш билан чамбарчас боғланган вазифадир, деб ҳисоблаган эди. Ишнинг муваффақияти кўп жиҳатдан ёшларнинг мана шу ленинча принципларни чуқур эгаллашига боғлиқ.

Олий ва махсус ўрта ўқув юртлари КПСС XXIV съездининг топшириқларини ҳамда Ижтимоий фанларни янада ривожлантириш ҳамда коммунизм қурилишида уларнинг ролини ошириш тадбирлари тўғрисида» КПСС Марказий Комитетининг қарорини бажара бориб, марксча-ленинча таълимни яхшилаш ва ёшларни ғоявий жиҳатдан чиниқтириш соҳасида кенг тадбирлар комплексини амалга оширмоқдалар. Ижтимоий фанлар кафедраларининг ишлари такомиллашмоқда, сиёсий-тарбиявий ишларнинг янада самаралироқ формалари қўлланмоқда. Студентларнинг жамоат сиёсий практикаси кенг қулоч ёймоқда. Олий ва махсус ўрта мактаблар партиямизнинг идеология соҳасида тўплаган катта тажрибаларидан фойдаланиб, таълим билан тарбиянинг бирлигини, бўлажак мутахассисларга ғоявий таъсиримизнинг натижаларини тобора мустаҳкамлаш учун, коммунистик қурилиш вазифаларини ижодий ҳал этиш учун уларни илғор революцион назария билан қуроллантириш йўлида иш олиб бормоқда.

Физкультура ва спортни ҳамма жойда ривожлантириш, шунингдек ўқувчи ёшларнинг моддий турмуш шароитини ҳамма чоралар билан яхшилаш — ўқув юртларида барча тарбиявий ишларнинг ажралмас қисмидир. Олий мактаблар ва техникумларда ётоқхоналар қуриш, умумий овқатланишни, медицина хизматини яхшилаш ва спорт-соғломлаштириш базаларини кенгайтириш керак бўлади.

Ўртоқ Л. И. Брежнев студентларнинг Бутуниттифоқ слётида сўзлаган нутқида профессор-ўқитувчиларни жамиятимизнинг олтин фонди деб атаган эди, деб сўзини давом эттирди министр. Мана шу ўқитувчилар, уларнинг илмий ва ғоявий савияси, уларнинг фидокорона меҳнати ўқув юртларининг ижодкор мутахассислар тайёрлаш ва илмий тадқиқотларни ривожлантириш соҳасидаги бутун фаолиятида муваффақиятларга эришувини таъминлайди. Ўқитувчилар ўртасида олиб борилаётган ишлар ҳар бир ўқитувчининг студент-ёшларнинг билим олиши ва ижодий мустақил ишлашининг чинакам ташкилотчиси, уларнинг моҳир мураббийси бўлиб етишувига қаратилиши керак.

Докладчи бир миллиондан ортиқ мутахассиснинг малакасини оширишда олий ўқув юртларининг ролига, олий мактаблардаги ўқитувчиларнинг ишлаб чиқаришни такомиллаштиришга боғлиқ тадқиқотларга, социалистик мамлакатлар ва ривожланаётган мамлакатлар учун кадрлар тайёрлашга қўшаётган ҳиссасига тўхталиб ўтади. Бизнинг ўқув юртларимизда ҳозир 130 та чет мамлакатдан келган 36 мингга яқин киши таълим олмоқда. Чет эл гражданларидан 60 минг киши совет дипломини олди. Кўпгина мамлакатларда олий ва махсус ўрта таълимнинг миллий системасини вужудга келтиришда совет олий ва махсус ўрта мактаблари катта ёрдам бермоқдалар, институтлар ва техникумларни қуриш ва ускуналашда кўмаклашмоқдалар, шу мамлакатларга минглаб совет ўқитувчиларини юбормоқдалар.

Халқ маорифи тўғрисида ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикалар қонун асослари лойиҳасининг Олий Советнинг ушбу сессиясида муҳокама қилинаётганлиги ўрта ва олий мактабнинг ва бутун совет халқининг ҳаётида катта воқеадир, деди министр. Бу воқеа Коммунистик партия билан Совет ҳукумати халқ маорифи тўғрисида, юксак малакали мутахассислар тайёрлаш тўғрисида тинмай қайғураётганлиги ва бу ишга эътибор бераётганлигини кўрсатади.

Ўртоқ Мазуровнинг докладида қонун асосларининг лойиҳаси чуқур асослаб берилди, мамлакатда халқ маорифининг аҳволи равшан кўрсатиб ўтилди, унинг ривожланиш истиқболлари белгиланди, олий ва махсус ўрта мактабларнинг ишларидаги камчиликлар кўрсатилиб, уларнинг шаънига танқидий мулоҳазалар айтилди. Олий ва махсус ўрта ўқув юртларига раҳбарлик қилувчи министрлик ва бошқа органлар бундан тегишли хулоса чиқариб оладилар.

Қонун асосларининг ушбу лойиҳаси умумхалқ ўртасида муҳокамага қўйилган чоқда олий мактаблар ва техникумларнинг ишларини яхшилаш юзасидан қимматли таклифлар ўртага қўйилди, маслаҳатлар берилди ва истаклар билдирилди. Бу таклифлар ва истакларни биз эътибор билан қараб чиқамиз ва амалий ишларда уларни ҳисобга оламиз.

Коммунистик қурилишнинг улуғвор режаларини амалга ошириш аввало тинчликни, бошқа халқлар билан тинч ҳамкорликни талаб қилаётганлигини совет кишилари яхши биладилар. Коммунистик партия билан Совет ҳукумати эса тинчликни, тинч ҳамкорликни изчиллик билан қаттиқ туриб ҳимоя қилмоқда.

Совет студентларининг, олий ва махсус ўрта мактаб ўқитувчилари ва хизматчиларининг кўп миллионли армияси ялпи тинчликни ва хавфсизликни таъминлашга КПСС Марказий Комитетининг, шахсан ўртоқ Л. И. Брежневнинг қўшган катта ҳиссасини қизғин маъқуллайди ва юксак қадрлайди, Ватанимизнинг обрў-эътиборини чексиз оширган, бутун тинчликсевар инсониятнинг чуқур миннатдорчилигига сазовор бўлган ленинча ташқи сиёсат йўлини якдиллик билан қўллаб-қувватлайди.

В. П. Елютин докладининг охирида бундай деди: совет олий ва махсус ўрта мактаблари улуғ давримизга муносиб ёш мутахассисларнинг янги отрядини тайёрлаш ва уларни коммунистик руҳда тарбиялаш соҳасида ўз зиммаларига юклатилган фахрли ва масъулиятли вазифаларини шараф билан бажарадилар деб мамлакат олий мактаблари ва техникумлари профессорлари, ўқитувчилари, ходимлари номидан КПСС Марказий Комитети, ҳукумат, Сиз депутат ўртоқларни ишонтиришга рухсат этгайсиз.

ЧЕТ ЭЛЛАРДА

ЛЕНИННИНГ УЛУҒ ИШИ ЙЎЛИДА

СОФИЯ, 16 июль. (ТАСС). «Отечествен фронт» газетаси эълон қилган редакцион мақолада бундай дейилади:

Инсоният мустаҳкам тинчлик ва тинч ҳамкорлик палласига қадам қўймоқда, бу палла ўзининг атоқли сиёсий арбобларини вояга етказмоқда. Тинчлик ишида энг катта хизмат қилган одам ким эканлигини аниқлаш учун халқнинг фикри сўраладиган бўлса, Леонид Ильич Брежнев ҳеч шубҳасиз ғолиб чиқади. Аслини олганда, «Халқлар ўртасида тинчликни мустаҳкамлаш учун» халқаро Ленин мукофотини Л. И. Брежневга халқаро Ленин мукофотлари комитетигина эмас, шу билан бирга бутун миннатдор инсоният ҳам берди, дейиш мумкин.

Тарихни халқ яратишини биз, марксчилар яхши биламиз. Бироқ, модомики, инсоният иккинчи жаҳон урушидан кейин биринчи марта ўзининг тинч келажагига умид билан назар ташлаётган экан, бунинг учун у дунёда Совет Иттифоки, Совет Иттифоқи Коммунистик партияси, социалистик ҳамдўстлик мавжудлигидан миннатдор бўлиши керак. коммунизм ғоялари йўлида жипслашган коммунистларнинг ва уларнинг иттифоқчиларининг ана шу буюк коллективида ўзининг мардлиги ва дадиллиги билан, вазминлиги ва салобати билан ҳаммани қойил қолдираётган инсон ҳормай-толмай ишлаётганлиги билан бахтиёрмиз ва фахрланамиз. Бу инсон — КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари Л. И. Брежневдир...

Биз Леонид Ильич Брежневнинг фазилатларини, унинг зўр принципиаллиги, изчиллиги, серғайратлигини, ғоят инсонийлигини кўпдан бери биламиз. Аммо, бу фазилатлар ўртоқ Л. И. Брежневнинг ғарб мамлакатларига ва аввало, АҚШга қилган визитлари вақтида айниқса яққол намоён бўлди. Унинг салобатли дадиллигида дунё улуғ партиянинг, улуғ давлатнинг улуғворлиги ва кучини кўриб турибди.

КПСС Марказий Комитети Бош секретарининг иши услубида биз Владимир Ильич Лениннинг совет коммунистларига ва бутун дунё коммунистларига васият қилган иш услубини кашф этамиз. Ленин партияси ва партия барпо этган Совет Социалистик Республикаларининг Иттифоқи Ленин номини дилга жо қилиб, партия раҳбарлари билан бирга совет халқининг ва барча халқларнинг бахт-саодати йўлида яшаб, яратиб ва курашиб келмоқда. Мустаҳкам тинчлик ва тинч ҳамкорлик сари тарихий бурилиш ясалаётган айни бизнинг давримизда Совет давлатига ва унинг ташқи сиёсатига тинчлик принципларини негиз қилиб олган улуғ Ленин иши янада яққолроқ порламоқда. Ўртоқ Л. И. Брежнев қаерда гапирмасин, КПСС XXVI съездининг, бутун Ленин партиясининг, бутун совет халқининг, бутун социалистик ҳамдўстликнинг овози янграмоқда. КПССнинг Тинчлик программаси ҳозирги шароитларда Лениннинг тинчлик принципларини давом эттириш ва ривожлантиришнинг ўзгинасидир.

Халқаро муносабатлар Октябрь революцияси давридан то шу кунгача социализм қаттиқ туриб ҳимоя қилиб келган принципларгагина асосланиши мумкинлигини энг катта капиталистик мамлакатлар тан олишга мажбур бўлган ҳозирги тарихий бурилишни юзага келтириш учун Ленин партияси, совет халқи, кейинроқ эса унинг ғоядош қардошлари эллик йил мобайнида тинимсиз кураш олиб бордилар. Гарчи бу жараён эндигина бошланган, ҳали бу жараён мустаҳкам ва муқаррар тус олиши учун узоқ вақт сабот билан кураш олиб бориш керак бўлсада, шу жараён бошланганлигининг ўзи Ленин ғояларининг, Ленинг партиясининг, жаҳон социализмининг буюк тарихий ғалабасидир. Ҳақли ва муносиб равишда инсоният бу бурилишни Леонид Ильич Брежнев номи билан боғламоқда, чунки у совет партия раҳбарлигига бошчилик қилиб, уфқни ҳозиргидек ёриштиришга эришмоқ учун зўр куч-ғайрат ва омилкорлик, ақл-заковат ва донишмандлик, ленинча донолик ва изчиллик сарфлади.

Ҳозир ўртоқ Л. И. Брежнев ўзининг курашдош ўртоқларидан, социалистик ҳамдўстлик мамлакатларидаги кўп миллионли коммунистлар ва меҳнаткашлар армиясидан, бутун жаҳон тараққийпарвар жамоатчилигидан қутловлар олиб турибди. Биз ана шу буюк муборакбодликда ўртоқ Л. И. Брежневга бизнинг партиямиз, халқимизнинг қардошлик сўзини, унинг социализм ва тинчлик учун, шу жумладан бизнинг гўзал болгариямиз учун ҳам қилган ҳамма яхшиликлари эвазига бизнинг меҳр-муҳаббатимиз ва миннатдорчилигимизни ҳам хис этишини истаймиз.

Биз ўртоқ Л. И. Брежневни юксак мукофот билан табриклар эканмиз, шу тариқа улуғ партияни, унинг Бош секретарини ва жаҳонни бутун дунёда тинчлик сари бошлаб бораётган давлатни муборакбод этамиз.

КЕНИЯ. Совет Иттифоқининг ёрдами билан Кисумуда қурилган госпиталь мамлакатнинг энг яхши медицина муассасаларидан биридир. Бу ерда бир группа совет врачлари хизмат қилмоқда. Суратда: госпиталнинг болалар бўлимида. Совет врачи — педиатр Е. Ишченко беморни кўздан кечирмоқда.

А. Серебрянский фотоси, (ТАСС).

НАРХ-НАВО ТИНМАЙ ОРТИБ БОРМОҚДА

Ғарбий Европа мамлакатларининг 1972 йилда пул қадр-қиммати тушиб кетишини тўхтатиш йўлидаги ҳамма уринишлари бирон бир натижа бермади. Бу мамлакатларда истеъмол молларининг нархи ўрта ҳисобда 6.9 процент ошди. Айниқса озиқ-овқат маҳсулотларининг нархи тез кўтарилмоқда. Бу йил ҳам деярли бирон ўзгариш бўлган эмас. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти ҳузуридаги Европа иқтисодий комиссияси секретариати томонидан яқиндагина нашр этилган «Европада 1972 йилги иқтисодий аҳвол обзори» шуни кўрсатиб турибди. Обзор авторларининг бу йилги кутилмаган аҳвол тўғрисида айтган гаплари тамомила тўғри чиқяпти. Капиталистик мамлакатларда нарх-навонинг тобора ошаётганлиги тўғрисида олинаётган жуда кўп хабарлар шундан далолат бермоқда.

«Гардиан» газетаси ҳукумат томонидан тузилган «нарх-наво комиссияси»нинг Англияда яна бир қанча озиқ-овқат молларининг нархи ўсганлиги тўғрисидаги хабарни шарҳлаб, «инглизлар нарх-наво яна рекорд даражада ошганлиги тўғрисида ҳар куни янги хабар оляптилар» деб хасрат билан таъкидлайди. Бир қанча озиқ-овқат моллари нархи 10—14 процент ошди.

Италияда кун кечириш тобора қийинлашмоқда, расмий статистика маълумотларига қараганда, мамлакатнинг жанубий районларида кун кечириш айниқса оғирлашмоқда. 1972 йили Сицилиянинг деярли барча районларида ўртача умуммиллий нарх-наво даражаси 7.9 процент ошди.

Ўтган йил май ойидан бошлаб шу йил май ойигача Испанияда кун кечириш 10.8 процент қимматлашди «Информасьон комерсиаль эспаньола» бюллетини маълумотларига қараганда, Испания ҳозир тирикчилик қиммати энг баланд мамлакатлардан бири.

Уругвайда шу йилнинг биринчи ярмида нарх-наво 36.3 процент ошди деб хабар беради мамлакат статистика ва цензлар бош бошқармаси. Бу ерда озиқ-овқат ва кийим-кечак нархи, квартира ҳақи шунингдек коммунал хизматлари ҳақи анча ошди.

(ТАСС, 16 июль).

Редактор А. ИСМОИЛОВ.

Реклама ва эълонлар

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

БИРИНЧИ ПРОГРАММА. 12.30 МОСКВА. 18.30 — ТОШКЕНТ. 18.35 —«Қизил галстук». 19.05 — Беш йилликнинг учинчи йили. 19.25— «Ахборот». 19.40 — Оламга саёҳат. 20.40—Хиёбон (адабий театр). 21.00 — Ўн минут музика. 21.10— «Ахборот». 21.30 — Р. Юсупова куйлайди. 22.00 — «ВАҚТ». 22.30 —«ЧАШМА». ИККИНЧИ ПРОГРАММА. 10.55 — ТОШКЕНТ. 11.00 — Қувноқлар даврасида. 11.30 — Қилич ва қалқон (бадиий фильмнинг 1-серияси). 18.30 — МОСКВА. 19.00 — Ҳужжатли фильм. 19.10— Польша телевидениесининг программаси. 22.00 — Инсон ва қонун (Тошкент). 22.30 — Кинопанорама. УЧИНЧИ ПРОГРАММА. 19.00 — Тошкент янгиликлари. 19.15—Она қалби (бадиий фильм). 20.40 — Телефильм. 21.30—Фильм-опера.

ТЕАТР

ҲАМЗА НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 18/VII да Мирзо Улуғбек, 19/VII да Парвоз

КИНО

ҚИШКИ БИНОДА

Қора шаҳзода — «ВОСТОК», «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ» (жуфт соатларда), «СПУТНИК» (тоқ соатларда), «МОСКВА» (кундуз ва кечқурун), «ЧАЙКА» (11.00, 13.00, 18.15).

Умидимиз денгизи — «СПУТНИК», «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (жуфт соатларда, кундуз ва кечқурун).

Катта сайр (11.00, 14.00, 17.00, 20.00), Испан қизлари Парижда (кундуз ва кечқурун) — «ДРУЖБА».

Мангу севги — САНЪАТ САРОЙИ (кундуз ва кечқурун).

Тошдаги достон — «ЎЗБЕКИСТОН» (кундуз ва кечқурун).

Эрамиздан миллион йил илгари — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (тоқ соатларда, кундуз ва кечқурун).

Зулмат ичра юлдуз — «КЎКЧА» (тоқ соатларда, кундуз ва кечқурун).

Филлар — менинг дўстларим (12.30, 16.00, 19.00). Қорақум қўйнида (10.30, 22.00) — НАВОИЙ номли.

Ҳалқа — ҲАМЗА номли (тоқ соатларда, кундуз ва кечқурун).

Анжелика ва қирол (2 серия)— «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ» (21.30). «ЧАЙКА» (15.00, 20.30).

ЁЗГИ БИНОДА

Ови юриб, дови юрмаганлар — «РАКЕТА».

Онтарио бўйидаги саргузаштлар; Прерия — КИРОВ номли.

Қора шаҳзода — «ФЕСТИВАЛЬ».

Қорақум қўйнида — «ХИВА».

Қидирув менга топширилган — ТЕЛЬМАН номли.

ЎЗБЕК ДАВЛАТ ФИЛАРМОНИЯСИ

Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартияси ташкил топган куннинг 50 йиллиги олдидан

ЖИЗЗАХ ШАҲАР СТАДИОНИДА

21 ИЮЛЬ КЕЧ СОАТ 7 ЯРИМДА

САНЪАТ БАЙРАМИ

КАТТА КОНЦЕРТ

ҚАТНАШАДИЛАР;

«ШОДЛИК» АШУЛА ВА РАҚС АНСАМБЛИ

Бадиий раҳбар — Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист Ҳаким НИШОНОВ.

Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист Олмахон ҲАЙИТОВА.

Солистлар: Фаҳриддин УМАРОВ, Ортиқ ОТАЖОНОВ, Гулчеҳра ИСМОИЛОВА, Назира ШЕРАЛИЕВА, Дилафруз ЖАББОРОВА, Ҳотам ҲОЖИЕВ, Рашида РАҲИМОВА.

Телеминиатюра ва сўз усталари Ҳасан ЙЎЛДОШЕВ, Зайнобиддин ва Мадамин ЮСУПОВЛАР.

Программани — Ўткир СИДДИҚОВ олиб боради.

Билетлар сотилмоқда.

В.1778. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг босмахонаси, Тошкент шаҳри. Р-03525.